TEMEL KAVRAMLAR VE DÜŞÜNCELER

Bölüm Yazısı: Vahdettin Işık

Görsel Seçimi ve Görsel Altı Yazıları: Lütfi Sunar & Büşra Bulut

VESİKA / 15 NİSAN 1976 / Sayfa 27

Yol Ayrımı'nda Kemal Tahir konuşuyor:

"Biz Batı'yla er-geç hesaplaşacağız"

KEMAL TAHİR 1973 yılında vefat etti. Ünlü bir marksistti. Marksistti diyoruz; çünkü, merhum son yıllarında artık o kuyudan çoktan aydınlığa çıkmış ve marksistler tarafından da tabir caizse «aforoz» edilmişti. Bir romancı olarak, tarihe eğildikçe Osmanlı'nın haşmetini ağır ağır duyan ve O'na karşı işlenen cinayetleri, failleri tesbit eden Kemal Tahir nihayet «yol ayrımı»na varmıştı. Kemal Tahir, Osmanlı'yı tam anlayamamıştı elbette; daha kabuğundaydı ama, o bile yetmişti eski bir marksisti cezbetmeye.. Ya, «öz»ü, yani Osmanlı'yı Osmanlı yapan İslâm ile tanışsaydı?.. Takdir'e karşı durulamaz; ömrü vefa etmedi. Yaşasaydı eğer, O'nu çileli bir yolculuktan sonra menzile ulaşmış İslâmcı olarak rahmetle anacaktık. Herşeye rağmen, bir devrin ünlü komünistleriyle mahpusane arkadaşlığı yapmış Kemal Tahir'in vardığı nokta küçümsenecek gibi değildi. Bugün bile daha nice «adamım» diye salınanlar onun «tarih şuuru» seviyesine çıkabilmiş değil. Üstelik, pek sevdikleri «milliyetçi» etiketine rağmen!

Tam sırasıdır; O'nun vefat yıldönümünde, bu sayımızda eğildiğimiz konularla yakından bağlantılı olan O'nun yakın tarihimize bakışını birlikte okumalıyız. İşte «Yol Ayrımı»nın 434 - 435 - 436 - 437. sayfaları :

1950'de iktidarı devralan Demokrat Parti (DP), dinî pratiklere alan açma konusunda CHP'ye nispetle daha açık bir tutum sergilemişti. Bu siyasetin yansıması olarak, 1950 seçimlerini DP'nin kazanmasıyla birlikte resmî rahatlatma teşebbüsleri içinde dinî hayat yeniden canlanmaya başlamıştı. Bu canlanmayı çıkan dergi sayısı ve dergilerin gündem çeşitliliği açık bir şekilde yansıtıyor. Dergilerin künye bilgilerinden de anlaşılacağı üzere 1940'ların sonunda dergi yayın hayatında hızlı bir hareketlilik başlamıştır. Dergilerin isimleri daha çok dinî referanslara göndermeler yaparken, dergi isimlerinin altlarındaki tanıtım metinleri büyük oranda; "dinî", "ahlaki", "ilmi", "edebi" gibi kelimeler ile ifade edilmiştir. Bu durum aslında bir anlamda belirli bir tedirginliği de göstermektedir ve yeni konjonktürde dikkatli yol alma çabası olarak da okunabilir.

İslamcı yayınlar, belirgin bir politik talep ve stratejiyi ancak 60'lı yıllardan itibaren netleştirme imkânı bulabilecek ve nihayet 1970, 1980 ve 1990'lı yıllarda iyice incelmiş bir referans sistemini üretmenin yolları daha belirgin bir şekilde aranmaya başlanacaktır. 1960'lardan itibaren, Türk düşünce hayatının en önemli damarlarından birisi olan İslamcılık "dışarı"yla irtibata geçti denilebilir. Gerek küresel ölçekte yaşanan değişmeler gerekse iç politik gelişmeler sonucunda, anayasal çerçevede nispi

bir esneklik oluşmuştu. Anayasal esneklik, düşünce dünyasında gözlemlenebilir bir canlanışı da tetikledi.

Türkiyeli Müslümanların 1960'lı yıllarda yapılan çeviriler öncesi beslenme kaynaklarına bakıldığında hem sayıca hem de nitelik olarak yaşanılan çağı kavrama imkânlarının ne kadar sınırlı olduğu rahatlıkla görülebilir. Mısır ve Suriye'deki İhvan-ı Müslimin Hareketlerinin müktesebatı ile Pakistan'da Mevdudi'nin rehberliğini yaptığı Cemaat-i İslami'den ciddi olarak etkilenmeleri anlaşılabilir bir şeydi. Modern dünyanın sorunları ile daha doğrudan muhatap olan mezkûr Müslümanlar hem kendini inşa hem de Avrupa kavram ve kurumlarını anlamlandırma meselesinde Türkiye'deki kapalı İslami camialara göre daha doğrudan bir hesaplaşma yaşamışlardı. Bu yüzden de bu Müslümanların eserleri ile tanışan pek çok Türkiyeli Müslüman bu müktesebattan oldukça etkilendiler.

Ulus devlet sürecinin öznel şartları neticesinde Türkiyeli Müslümanlar, ulusalcılık ile çerçevelenmiş bir hayatın çeperi ile muhayyilelerini tehdit edilmiş buldular. İslam dünyasındaki irtibatların karşılarına çıkardığı en belirgin nakısa bu idi. Osmanlısız bir siyasanın ardından, büyük bir heyecanla yeniden ümmet olma bilincini keşfettiler. Fikirde, sanatta ve siyasette karşılık bulmaya başlayan bu temayül, 70'lerin son çeyreğinde gözlemlenebilir bir toplumsallık oluşturdu.

PİÇ

Ömer Seyfettin, garplılaşma buhranını dinini ve kimliğini değiştirilebilecek kadar ileriye gidebilen bir aydın üzerinden anlatıyor.

Yeniden Millî Mücadele, 1. Cilt, 10. Sayı, Nisan 1970, 12. Sayfa

Batılılaşma (Modernleşme / Çağdaşlaşma) Tartışmaları

Hatırlanacağı gibi, 19. yüzyılın ilk yarısında İngiltere'nin iktisadi ve ticari üstünlüğüne dayalı bir dünya düzeni vardı. Bu düzen yüzyılın sonunda sarsılmaya başladı. Mezkûr sarsılmaya yol açan önemli gelişmelerden biri ABD ile Almanya'nın, İngiltere'nin dünya üzerindeki üstünlüğüne meydan okuyacak iktisadi ve askeri bir güce erişmeleriydi. Diğer önemli sebep ise Doğu'nun, yani sömürgelerin, mevcut düzenin istikrarını tehdit edecek bir hareketlilik içine girmeleriydi.

Osmanlı örneğinde olduğu gibi millet çeşitliliğini bünyesinde barındıran imparatorlukların çöküş sürecine girmesi ile ulusçuluğun yayılması, ardı arkası kesilmeyen işgaller, mütarekeler, toprak kazanımları veyahut kayıpları sömürgeciliğin pekişme sürecinin yanında bu duruma maruz kalan kesimlerde görülen çözüm arayışları da tam anlamıyla bir altüst oluş hâlini yansıtıyordu. Bu altüst oluş, geleneksel düşünme ve ilişki biçimlerinde değişimlere sebep olduğu gibi kurumsal yeni arayışlara da yol açtı. Avrupalı devletlerin siyasi ve iktisadi etkisine, bu etkinin yarattığı yıkıcı toplumsal sonuçlara duyulan tepkiler bir yandan temelde Avrupa değerlerini ve ideolojisini esas alan ama onu kendi ülkelerine uyarlayan ulusçu hareketleri doğururken diğer yandan da geleneksel yapı ve değerler adına Batı düşmanlığını başat karakter hâline getiren muhalefet hareketlerine yol açtı. Diyebiliriz ki bir yandan bu işgale sebep olan gücün niteliği diğer yandan da içeride yaşanan zaafın sebepleri üzerine düşünmeye başlayan Müslümanlar da önceliklerini bu sorunun doğurduğu gündemler dolayımında oluşturmak zorunda kalmışlardı. Binaenaleyh, "kaynaklara dönüş" başlığında yapılan usul tartışmaları da

"siyasete ve sosyolojik sürece ilişkin gündemler" de sözü geçen zeminden bağımsız anlaşılamaz.

Müslümanlar açısından baktığımızda, bu dönemin en önemli tartışmaları "işgal ve parçalanma" olgusu ile "İslami değerlerin kifayeti" meselesi etrafında şekillenmişti. Batı'da yaşanan "büyük dönüşümün" arka planında yatan pozitivizmi anlamlandırma ve buna karşı hangi imkânlar ile mukavemet edilebileceğine ilişkin tartışmaların künhü de sözünü ettiğimiz minvalde ele alınabilir. Böylesi bir vasatta kavramların ilgi odağı hâline gelmesi ise elbette anlaşılabilir bir durumdur. Bu yüzden de pozitif bilim, hümanizm gibi Batı'yı Batı yapan olgularla, bir yandan da kendi durumunu yeniden anlamlandırmanın gereği olarak "dinin hakikati ifade edip edemeyeceği", "dini bilginin sıhhati", "bilim-din ilişkisi", "tarih tasavvuru"nu yeniden şekillendirme, "iktidarın dönüşümü" ile yaşanan iç siyasi ihtilaflar dönemin temel gündemlerini oluşturdu.

Pozitivizm, kadim bilgilerde olduğu gibi tek hakikate inanmaktaydı. Bu hakikat ise modern bilginin yöntemi olan deneyle elde edilen bilgiydi. İnsan merkezli değerler üzerinden siyaseti de şekillendiren bu zihniyet, yegâne bilgi olarak pozitif bilgiyi görmekte; din ve felsefe başta olmak üzere kadim tüm bilgi türlerini geri bir aklın ürünü olarak tanımlamaktaydı. Keza, bu bilginin insana hikmeti değil gücü devşirme imkânı vereceği öngörülüyordu. Öyle de oldu: Batı gücü elde etti. Eşyayı denetleme imkânına her zamankinden çok daha büyük boyutlarda ulaştı. 19. yüzyılda tüm coğrafyalarda yaşanan uluslaşma süreci sadece devlet sınırlarını değil bunun yanı sıra birçok alanı da etkilemiştir. Dünyayı şekillendiren entelektüel söylem ile ulusal bağlamlarda yaşanan tartışmaların birbirinden bağımsız sürmediği bir iç içelik dergilerin de gündemine yansıyordu.

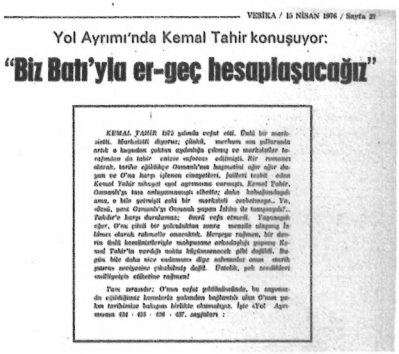

VESİKA / 15 NİSAN 1976 / Sayfa 27

Yol Ayrımı'nda Kemal Tahir konuşuyor:

"Biz Batı'yla er-geç hesaplaşacağız"

Kemal Tahir, tarih anlayışıyla kendi cemiyetinden âdeta "aforoz" edilmişti. Vesika dergisi de onun ölüm yıldönümünde Yol Ayrımı eserinden pasaj paylaşarak âdeta saygı duruşunda bulunuyor.

Vesika, 10. Sayı, Nisan 1976, 27. Sayfa

Kompozisyon yarışmasında birinci olan eser:

KÜLTÜR EMPERYALİZMİ VE BATININ YENİÇERİLERİ

Ahmet Haluk Dursun

[illegible]

MTTB Merkez Orta Öğretim komitesinin gerçekleştirdiği kompozisyon yarışmasında birinci olan Haluk Dursun'un yazısı "Kültür Emperyalizmi ve Batının Yeniçerileri" başlığını taşıyordu. Aynı yarışmada dereceye girenler arasında Numan Kurtulmuş da vardı.

Çatı, 2. Cilt, 14. Sayı, Temmuz 1976, 10. Sayfa

AYDIN YABANCILAŞMASI

Bürokrasi Çağ Dışıdır

ÇAĞ DIŞI BİR ÇAĞ

Türkiye'de sloganlar ve vecizeler devrine geri mi dönülüyor? Geçen yıllarda şiddetli bir değişme olarak, sloganlar ve vecizeler devrinin kapandığı, artık düşünmenin kınanmadığı bir çağa geçildiği kanaati yavaş yavaş bir çok zihinde yer ediyordu. Son günlerin umumî manzarası bu kanatı silip süpürecek mahiyettedir. Bu memlekette yıllarca önce de bazı ağızlardan dökülen «hikmet»ler afişlere, pankartlara, gazete, dergi ve kitaplara sıvaştırılır, bütün haberleşme mekanizması bu elemanlarla beyin yıkama ameliyesine girişirdi.

«Halkçıyız...» denirdi. Afişler, pankartlar, gazete, dergi, kitap, radyo... «Halkçıyız...» derdi.

Halkımız bu «halkçılık»tan kahrolurdu. Halkevlerinde, «palas»larda bu beylerin düzenlediği baloları halkımız kapı aralığından bile göremez, esasen bu rezaletleri görmek de istemezdi. Bürokrasi lüks tüketimdeyken, sefalet sokaklarda kol geziyordu. Ekmek derdindeydi halkımız.

«...Milliyetçiyiz...» denirdi. Hemen bütün haberleşme araçları, bütün resmi ağızlar tekrarlardı: «Milliyetçiyiz...» Sonra, «Lâtin alfabesi», «Fransız metrik sistemi», «Frenk şapkası», «İsviçre medeni (!) kanunu», «İtalyan ceza kanunu», «Gregoryen takvimi», «Kilise müziği», «Amerikan cazbantı», «Batı klasikleri» v.s. v.s... Velhasıl kültürün her sahasından günlük hayata ait her türlü davranışın taklide, Batı taklidine dayandığı bir ortam özlenir ve istenir, aksine her davranış mahkûm edilir, tahkir edilirdi.

«Layikiz» denir denmez bütün gırtlaklar çatlarcasına gerilir, matbaalarda en büyük puntonun da büyüğü hurufat baskıya geçer, radyoda en gür ses'le haykırırdı. Halkımız kendisine gerici, mürteci, yobaz, çöl kanununa uyan cahiller diyen bu kendinden olmayanlara tebessümle mukabele ederdi.

50 yıllık tarihimiz böylesine sloganların kader haline geldiği bir yarım asır oldu. Bu itibarla sloganlar, vecizeler, nutuklar... çağ dışı bir çağın belirgin unsurlarıdır.

«ÇAĞ DIŞI»

İkinci elli yılın eşiğinde bürokrasi kısa bir süre için terkeder gibi göründüğü tavrını yeniden takınmış, maskesini yırtmıştır. Şimdi boğazı yabancı lokmasına, sırtı Amerikan basmasına, boynu yabancı tasmasına, burnu yabancı hırzmasına, gönlü frenk yosmasına, beyni yabancı kusmasına alışmış komprador bürokrasinin dilinden düşürmediği bir söz var:

Şimdi yabancı sermaye beslemesi gayri milli basının rotatifle e, saatte binlerce devir yapıp, onbinlerce renkli, renksiz sayfa basan baskı makinelerine aktardığı bir tabir var:

Radyolarda program arası, program arası diası yerine kullanılan bir slogan var:

Bütün Türkiye'ye her türlü haberleşme aracından yayılan bu söz, tabir, slogan... çarpa, çarpa, kesinleşe sivrile, halkımızı bileye bileye bir noktaya, nihai bir noktaya ilerliyor:

«ÇAĞ DIŞI»

hitabı bir gün halkımızın işe tatimli bileklerinden, aydınlık kafasından, imanlı göğsünden, tecvitli ve tevhitli ağzından yankılanarak tekrar sahiplerine dönecektir. Halkımız, müslüman halkımız, iman dolu sinesinden kopan narasıyla, bileklerinden taşan güçle, beyninden yankılanan kıvılcımla «çağ dışı» hitabını bürokrasinin iki yüz yıldır utanmayı unutmuş suratına çapacak, bütün hayvanat, ins ve cin neidiğü belirsiz bir hilkât garibesine dönüşecek bu mahlûku ibretle seyredecektir.

Gerçekte çağ dışı bürokrasidir.

İdeoloji plânında batılılaşmayı savunan bürokrasi çağ dışıdır.

YABANCILAŞMAK

Bu seviyede ortaya çıkan gerçek şudur: Batılılaşma Türkiye için en çağ dışı akımdır. 200 yıllık tarihimiz bu gerçeği doğrulayan hadiselerin tarihidir. Türkiye batılılaştıkça batmış, sömürgeleşmiş, yabancı emellere âlet olmuştur. Halkımız batılılaşma süreci boyunca artan bir şekilde maddi ve manevi sefalete mahkûm edilirken, belli bir bürokrat kesimle bürokrat yaratığı burjuvazi lüks tüketime yöneltilecek gelire sahip olmuştu. Halkımız kendini sefalete mahkûm edenlere karşı öz benliğiyle, İslâm ideolojisiyle karşı çıkınca bunun adı irtica, gericilik, çağ dışılık olmuştur. Oysa gerçek irtica, gericilik, gerçek çağ dışılık halkı sefalete mahkûm etmek, onu yabancı kültürlerin ve iktisatların oyuncağı yapmaktır.

● Bürokrasi iktisadi ve içtimai yapı plânında çağ dışıdır.

Bürokrasi batı'yla bütünleşmeye yönelik bir iktisadi hayatın savunucusudur. Bu iktisadi yapı Avrupa'nın [illegible] toplumlarından farklı değildir. Bürokrasinin Türkiye'deki siyasi teşkilâtının «sosyal demokrasi» deyimine sarılması da, de tesadüf sayılamaz. Bütün Batı ülkelerinde aktik kapitalizm sosyal demokrasiye sarılmış durumdadır. Bu ülkelerde sosyal demokrat ilkeler ileri sürmeyen kapitalist parti yok gibidir. Sosyal demokrasi, işçilere bazı [illegible] haklar bahşederek düzenin devamını sağlamaya yönelmenin diğer adıdır. Türkiye'de sosyal demokrasiyi savunanlar iki yönlü bir ilişki içindedirler. Öncelikle, dışa bağımlı hale getirdikleri kültür iktisat yapımızı alıştıkları batılı yaşama tarzlarıyla devam ettirebilmek için kendilerini sosyal demokrasiye muhtaç hissetmektedirler. Bu hissin acilik derecesi, sosyal demokrasinin lideri pozisyonundaki kimsenin, Türkiye'nin iç ve dış buhranlarla çevrili bir anında sosyal demokrat yönetimli Kuzey Avrupa ülkelerini ziyarette ısrarıyla ölçülebilir (1). Diğer taraftan, bürokrasi kendi yarattığı olan Türk sermayedarlarını rasyonal teklifler le korumak, gereğinde ondan pay almak ve sermayedarlar kafilesine katılmak yollarını kapatmamak için (2) yumuşak sosyal demokrasi görüşünü uygun bulmuştur. Böylece iç ve dış barış (Yurtta ve cihanda sulh) sosyal demokrasinin düzenden yana (Türkiye için katlı sömürüden yana) mutevazıyla sağlanmış olacaktır. Bu itibarla, sosyal demokrasi Avrupa ülkeleri için bir kere çağ dışıysa, Türkiye için iki kere çağ dışıdır.

● Bürokrasi usûl (metod - yöntem) plânında da çağ dışıdır.

Bürokrasi iktidarını kurarken Ortaçağ'dan kalma bütün usûlleri büyük bir başarıyla kullanmaktadır. Böylece XX. yüzyıl Türkiye bürokrasisiyle 500 yıl öncenin Bizans entrikacılığı, Avrupa engizisyonculuğu aynı usûllerde birleşmektedir. Bürokrasi iktidarını, kan dökmek, çeşitli biçimlerde güç kullanmak ve her türlü kin ve tezvirat tohumları atarak gerçekleştirmek ve sağlamlaştırmak çabasındadır. Bütün Ortaçağ usûllerinin, çağdaş kitle haberleşme araçlarını çağ dışı usûllerin emrine vermek çağ dışı olmaktan da maktadır.

BÜROKRASİ DİN İSTİSMARCISIDIR

● Çağ dışı bürokrasi din istismarcısı, ilim istismarcısıdır.

Bürokrasi bütün bu çağ dışılıklarını örtüp-gizlemek için çeşitli baskı usûlleri yanında bazı istismar usûllerine de başvurmuştur. «Çağ dışı çağ»ın mutlak iktidar gücü bürokrasi, Türkiye'de yıllar boyu en ufak fikir ve ilim hürriyetine müsamaha etmemiştir. Fikir ve ilim hürriyeti namına piyasaya sürülenler, bürokrasinin çağ dışı zihniyetini aksettiren mahsuller olmuştur. Bu yüzden Türkiye'de sosyal ilim namına ne üretildiyse şüphe ile bakmak lâzımdır. Hele hele bu ürünler tarih ilmi sahasında ortaya konulmuşsa mutlaka yanlışla malûl olduklarından şüphe etmemelidir. Bütün bunlara rağmen bürokrasi, aydın kesimi, yarım asır boyunca fikir ve ilim hürriyetinden bahsederek fikir ve ilmi yaralamış, halk nazarında itibardan düşürmüştür. Bu da kavram istismarından başka nedir?

Bürokrasi yıllarca dini ve dindarları baskı altında tutmuş ve bu şekilde dini ve dindarları siyasi istismardan koruduğunu iddia etmiştir. Bu sahada bürokrasi iki yönlü bir istismara yönelmiştir. Birincisi, dinin bütün yenilikleri, ilerlemelerini (aslında kendi iktidarını) yok edeceğini, irticaın hortlayacağını iddia ederek, bir din - dindar fobisini bazı zihinlere kazımış, bu zihinlerin düşünme melekelerini felce uğratarak her fırsatta istismar etmiştir (1). İkinci tarz istismar ise bizzat dindar kitleyi istismar etme çabaları şeklinde belirmiştir. Objektif olarak bakıldığında, gerçek dindarların dini istismar etmeleri söz konusu olamaz. Gerçek dindar dini konulara yöneldiğinde ve halkla bu açıdan dialog kurup ve onun dertlerine çare aradığında herhangi bir istismar söz konusu değildir. Diğer taraftan dindar olmayan biri, sırf bazı çıkarlar sağlamak, siyasi yatırım yapmak amacıyla dini konulara yönelmişse, bunun din sömürücülüğü, dini duyguların istismarıyla neticeleneceği şüphe götürmez. Bürokrasi bazı devreler de bu şekilde din istismarı yoluna gitmiştir. Böylece halkımızın sempatisini kazanacağını ummuştur. (Mekteplere din dersi koyma ve dini öğretim yapan mektep açma [illegible] 1950'den önce CHP iktidarı devresinde gerçekleştirildiği hatırlanmalıdır).

---

(1) CHP - MSP Koalisyonu, CHP lideri'nin İskandinav ülkelerini ziyarette ısrarı, MSP'lilerinse Kıbrıs meselesi dolayısıyla buhranlı bir devrede bu dış ziyarete karşı çıkmaları neticesinde bozulmuştur. Şüphesiz bu görünürdeki sebepdir ve çok mânâlıdır.

(2) Türkiye'de sermayedarların çoğu bürokrat kökenlidir, hâlâ bürokratik mekanizma özel teşebbüse geçiş için geçerli bir yoldur.

(3) Bürokrasi tavır olarak dine karşıdır. Ancak dine karşı oluşunu, İslâmiyet düşmanlığını, halkın tepkisinden korktuğundan inkâr eder. Bürokrasinin İslâm'a karşı bu tavrı bir yabancı ilim adamı tarafından da tesbit edilmiştir. Tercümesinin ilk basımı resmi bir kurum (Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi) tarafından yapılan Moris Duverje'nin «Siyasi Partiler» adlı kitabından şu satırları aktarıyoruz:

«Cumhuriyet Halk Partisi'nin ödevi, Orta Doğu uluslarının modernleşmelerini önleyen başlıca engele, yani İslâmiyete karşı mücadele ederek, Türkiye'yi «Batılılaştırmak» olmuştur.» (2. Baskı, Bilgi Yay. S. 359)

Bu kitap CHP ve bağlı basında olumlu karşılanmış ve kitap hakkında takdirkâr yazılar yayınlanmıştır.

D. Mehmet Doğan

YÂVELER

- GAZETECİLİK: Asgari elfaz ile azâmi yalan söyleme san'atı.
- ADALET: Bir kadın adı.
- DİN VE VİCDAN HÜRRİYETİ: Ahiret hayatını iğfal eden bir mefhum.
- KADIN HAKLARI: Sokakta namuslu bir kadınla bir fahişenin tefrik edilmesine imkân bırakmayan terakki.
- DEVRİM: Devirmekten muştak bir lâfızdır.
- MÜNEVVER: Yarım porsiyon adam.
- SELÂNİK: Ahhhhh!
- MODERN ŞİİR: Bir nev'i edepsizlik.
- DANS: Poincaré'nin «iyi ama niçin yatakta yapmıyorlar» dediği oyun.
- SOSYETE: Halt yemenin frenkçesi.
- KULÜP: Kibar kumarhane.
- VECİZE: İnsan yumurtası.

YÂVEGÛ

Nurdan Damlalar

● Tabiat, bir San'at-ı İlâhiyedir, sâni olamaz. Bir kitab-ı Rabbanîdir, kâtip olamaz. Bir nakıştır, nakkaş olamaz. Bir defterdir, defterdar olamaz. Bir kanundur, kudret olamaz.

(Lem'alar)

● Kur'an, bir hâfızdır, kudret kalemiyle kâinat sahifelerinde yazılan âyâtı okuyor. (Zaman ihtiyarladıkça Kur'an gençleşiyor, rumuzu tavazzuh ediyor.)

(Mektubat)

● Küre-i arzı bir sapan taşı gibi çeviren zât-ı kadir, ahirete giden misafirlerinin yolunda, nasıl bu arzı kaldıracak veya dağıtacak denilir mi?

(Sözler)

● Hiç mümkün müdür ki, yerleri ve gökleri halk eden bir Sâni-i Hakim, yerlerin ve göklerin en mühim neticesi ve kâinatın en mükemmel meyvesi olan insanları başıboş bıraksın, esbab ve tesadüfe havale etsin, açık hikmetini abesiyete kalb etsin, asla!

(Sözler)

● Ey insan! Fanilige, yokluğa, hiçliğe, karanlığa, unutulmaya, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz! Siz fenaya değil, bekaya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u daimiyle sevk olunuyorsunuz. Karanlıklara değil, nur alemine gidiyorsunuz.

(Mektubat)

"Bürokrasi iktidarını baskı araçlarını kullanarak kurar. Düşünce özgürlüğü bürokrasinin baskısı altında ezilmiş, düşünce özgürlüğü namına ortaya konan ürünler ise bürokrasinin devamlılığını sürdürmek amacıyla üretilmiştir. Bu yönüyle *Bürokrasi Çağ Dışıdır.*"

İslami Hareket, 1. Cilt, 1. Sayı, Şubat 1978, 6. Sayfa

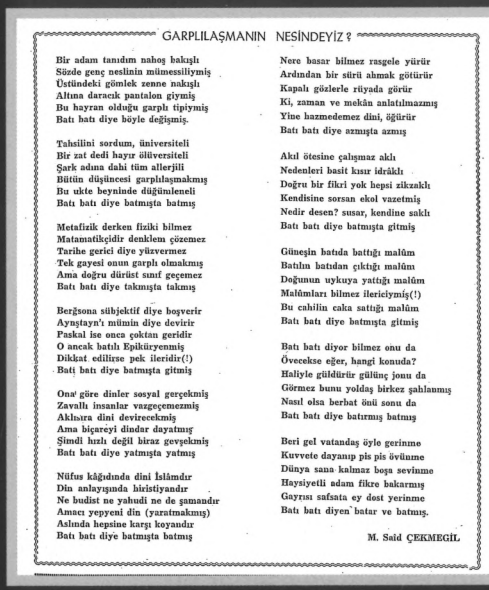

GARPLILAŞMANIN NESİNDEYİZ ?

Bir adam tanıdım nahoş bakışlı
Sözde genç neslinin mümessiliymiş
Üstündeki gömlek zenne nakışlı
Altına daracık pantalon giymiş
Bu hayran olduğu garplı tipiymiş
Batı batı diye böyle değişmiş.

Tahsilini sordum, üniversiteli
Bir zat dedi hayır ölüversiteli
Şark adına dahi tüm allerjili
Bütün düşüncesi garplılaşmakmış
Bu ukte beyninde düğümleneli
Batı batı diye batmışta batmış

Metafizik derken fiziki bilmez
Matamatikçidir denklem çözemez
Tarihe gerici diye yüzvermez
Tek gayesi onun garplı olmakmış
Ama doğru dürüst sınıf geçemez
Batı batı diye takmışta takmış

Berğsona sübjektif diye boşverir
Ayrıştayn'ı mümin diye devirir
Paskal ise onca çoktan geridir
O ancak batılı Eşkürüyenmiş
Dikkat edilirse pek ileridir(!)
Batı batı diye batmışta gitmiş

Ona göre dinler sosyal gerçekmiş
Zavallı insanlar vazgeçemezmiş
Aklınsra dini devirecekmiş
Ama biçareyi dindar dayatmış
Şimdi hızlı değil biraz gevşekmiş
Batı batı diye yatmışta yatmış

Nüfus kâğıdında dini İslâmdır
Din anlayışında hiristiyandır
Ne budist ne yahudi ne de şamandır
Amacı yepyeni din (yaratmakmış)
Aslında hepsine karşı koyandır
Batı batı diye batmışta batmış

Nere basar bilmez rasgele yürür
Ardından bir sürü ahmak götürür
Kapalı gözlerle rüyada görür
Ki, zaman ve mekân anlatılmazmış
Yine hazmedemez dini, öğürür
Batı batı diye azmışta azmış

Akıl ötesine çalışmaz aklı
Nedenleri basit kısır idrâklı
Doğru bir fikri yok hepsi zikzaklı
Kendisine sorsan ekol vazetmiş
Nedir desen? susar, kendine saklı
Batı batı diye batmışta gitmiş

Güneşin batıda battığı malûm
Batılın batıdan çıktığı malûm
Doğunun uykuya yattığı malûm
Malûmları bilmez ilericiymiş(!)
Bu cahilin caka sattığı malûm
Batı batı diye batmışta gitmiş

Batı batı diyor bilmez onu da
Övecekse eğer, hangi konuda?
Haliyle güldürür gülünç jonu da
Görmez bunu yoldaş birkez şahlanmış
Nasıl olsa berbat ömü sonu da
Batı batı diye batırmış batmış

Beri gel vatandaş öylo gerinme
Kuvvete dayanıp pis pis övünme
Dünya sana kalmaz boşa sevinme
Haysiyetli adam fikre bakarmış
Gayrısı safsata ey dost yerinme
Batı batı diyen batar ve batmış.

M. Said ÇEKMEGİL

İçi kof Batıcılık anlayışını Said Çekmegil şiiriyle eleştiriyor ve soruyor: "Garplılaşmanın Nesindeyiz?"

İslam'ın İlk Emri Oku, 4. Cilt, 40. Sayı, Kasım 1964, 4. Sayfa

SEBİL □ SAYFA 6 □ □ 14 Ocak 1977 □ 24 Muharrem 1397 □

BİLİMİ KİMLERİN

Cemil Meriç

Çağdaşlaşma Avrupalılaşma Modernleşme

1

ÇAĞDAŞLAŞMA, Batı dillerinin tanımadığı bir mefhum. Absesin tâ kendisi. İnkıraz devrinin mânevî sefaletini bütün acılığı ve bütün açıklığıyla belirten bu hâlâ kelimeyi lügat hastanesinden tardetmediğe nâtık hayvan vasfına hak kazanamayız. Gerçi düşman bir dünyanın, yâni hıristiyan Batı'nın şuurunuru felce uğratmak için uydurduğu kelimeler daha az tehlikeli değil. Ama hiç bir emperyalizm, çağı tek başına temsil etmek gibi abes bir iddiaya düşmemiştir. Batı yazarlarının çığırtma bendemsedikleri «azgelişmiş» kısmına gelince, o da kendi uydurdukları «çağdaşlaşmak» kadar hasîn ve abes. Hıristiyan Batı'nın asırlık kinlerini ifşâ eden bir uydurma bu. Nerede geri kalmış? Kime göre geri kalmış? İlimde ileri - geri diye bir ayırdedici olamaz. Bir Türk'ün bu tâbiri benimsemesi, gülünsü bir masoşizm. Zira:

a) Türün sahnesine çıkan büyük medeniyetler birbirine eşit değerdedir.

b) İslâm - Türk medeniyeti, bu medeniyetler içinde en parlak, en uzun ömürlü, en zinde medeniyetlerden birdir. Medeniyetin tek ölçüsü vardır: İnsana verdiği değer. Türk - İslâm dünya görüşünde, insan, Tanrı'nın bir nusha-yı fürkasıdır. Tabiatın dışında imtiyazlı bir yeri vardır. Bu itibarla mukaddestir. Türk - İslâm dünya görüşü, insan hayatiyetine büyük değer veren, bu hayatiyeti inanem ve düşüncenin bütün belirtilerinde gümsünü bilen bir kıraktır. Vazgeçilmez kıstası adâlet, eşitlik, hürriyet ve müsâmahadır. Türk - İslâm medeniyeti bu idealleri gerçekleştirdikten sonra, her medeniyet için mukaddes olan bir çöküş ve çözülüş merhalesine ulaşmıştır. Zaten doğumun ve batının bütün büyük târih felsefeleri medeniyetin, kavimlerin târihinde böyle çıkış ve iniş merhaleleri olduğunu kabûl ederler. Demek ki, bizim için bir «yeri kalkışılır» söz konusu değildir. Zirveye varılıktan sonra yükselecek başka irtifâlar olmadığı için, yürüyüşe devam etmek, ister istemez alçalmaktır. Batı'nın absislerine bir bakmak bu alçalışı hüsbühün hissettirebilir. Rodinson, çağdaş dünyayı, sanayileşmiş - sanayileşmemiş diye ikiye ayırıyor. Daha aydınlık, yâni daha ilmî bir sınıflandırış. Değer yargısı belirtmiyor; sanayileşmek iyi de olabilir, kötü de. Daha doğrusu sayısız mahzurları olan bir mecburiyet-i elîme. Azgelişmiş yalnız ise sömürgecilerin kendilerine vesâyet hakkı hazırlamak için uydurdukları bir mahkûmiyet kararı. Ah bu Avrupalı İngilizler dünyanın en büyük medeniyetlerinden birini yok ederler; Hind'de kasırga gibi eser, tenglikları söker, mâbed taşlarını mürelere aktarır, insanlığın yüzlü kızartacak zulümler icâd ederler. Bu habâsetler insansever Marx'a lâlîteler ilhâm eder: «*Doğuda içtimâî değişiklikler ancak Avrupa'nın istîlâsı sayesinde gerçekleşebilir... âferin İngiltere, istîkbâlin büyük Hindistân'ını yarattın*», yâni *Hind'i çağdaş medeniyete ulaştırmak* için bu alınıtılara kalkandılar» der. «*Sanayi bakımından gelişmiş ülke, azgelişmiş ülkeye geleceğin timsâlini sunar adeta.*» Marx bu sözü niçin söylemiş, anlatalım: İngiltere'de kapitalizm gelişmiş. Sanayi inkılâbı bütün ihtişam ve sefâletiyle ferman fermâ; Almanya millî birliğini bile kuramamış henüz. Sanayi alanında bir geri mi geri. Yazar Alman okuyucusunun dikkatini çekmek istiyor konuya. Sana anlattığım, kendi hikâyemdir, diyor. Çünkü her toplum aynı merhalelerden geçecektir. Yarın sen de İngiltere gibi olacaksın. Bu hükûm çağdaş düşünceye Vico'nun armağanı. Vico'nun ve Auguste Comte'un: Her ülkenin târihî aynı: istasyonlardan geçmek zorunda. Azınanın en büyük içtimâî ilimler Ansiklopedisi Modernistitüsü'nün yardığı ödüllerle unun bir incelemeyi Marx'ın yukarıdaki cümleleyle başlatır. Modernisation, eski bir deyim (sayrâm) anmanımadaki adıyımış. Sayılıyor bunu: «*azgelişmiş ülkelere, gelişmiş ülkelerin vazıflarını kazandıran sosyal değişme süreci.*» diyor. Azgelişmiş, çok gelişmiş ne demek? Bu değişme kendiliğinden mi oluyor, yoksa dış müdahalelerin eseri mi? Yazar devam ediyor: «*Emperyalizm çağında, gelecekteris imaj ve ya tasvirleri, sömürge halklarına sömürgeciler tarafından sunuluyordu. Hind'den söz edilirken İngiltereyor denliyordu, Hindiçin'den söz edereken Fransalaşıyor.*» Demek ki sömürge halkı için ideal (yâni bugünkü târbirle modernisatör) efendilerine benzemekten ibaretti. Sömürge halkının bu yanlış hedefi telkin edenler kimlerdi? Müsteviler. Gaye, onlardaki direnişi yok etmek, itsiliği öldürmekti. Ansiklopediyi okuyalım: «*Uzun süren sömürgecilik çağları, emperyalist rejimler arasında —milli menşeleri bir yana— büyük benzerlikler olduğunu gösterdi; eski dar deyimler kullanılmaz oldu, Avrupalılaşmaktan söz edilmeğe başlandı.*»

GÖRÜYORUZ ki, «*çağdaş uygarlığın*» temsilcileri mağlûbiara önce kendilerini örnek gösteriyorlar, sonra mensub oldukları câmiayı, yani Avrupa'yı. *Avrupalılaşmanın* Avrupalılar'ca ne manâda kullanıldığını aşağıda anlatacağız. Şimdi düşman ülkelere teklif edilen daha sonraki modellere göz atalım: «*II. Dünya Savaşı Avrupa devletlerinin zayıflayışına ve Amerikan nüfûzunun yayılışına şâhid oldu. Batı dilleri yeni bir kelimeyle zenginleşti: Amerikanlaşma. Avrupa Amerikanlaşıyordu. Ama dünyanın geri kalan bölgeleri söz konusu olunca kullanılan kelime* Batılılaşma *idi. Ne var ki, savaş sonrası yılları bu daha geniş tâbirin de ötesinden fazla dar olduğunu ispat etti. Daha topyekün bir tâbire ihtiyaç vardı. Bu ihtiyacı karşılamak için modernisation kelimesi uydurulduı. Modernisation, gerek batılı, modernleşmiş ülkelerin —ister Avrupa ve kuzey Amerika gibi batılı olsun, ister Sovyetler Birliği ve Japonya gibi doğulu— başarılarki benzerliklerini; gerekse modernleşmekte olan toplumlarına —nerede olurlarsa olsunlar, nasıl bir gelenekleri bulunursa bulunsun— amaçlarındaki benzerliği tek kelimeyle belirtiyordu. Görülen benzerliğin esası iktisâdî idi. Toplumlar iktisâdî başarılarının bilânsı göz önünde tutularak sınıflandırılıyor, karşılaştırılıyor ve değerlendiriliyordu: Tek sağlam ölçü buydu. Bu bakışı inceleyen iktisatçılar, başka konularının, W. Arthur Lewis'in söylediği nüfus başına düşen gelirin artışı olduğu kanâatine varınca ileri doğru bir adım atılmış oldu. Bu tesâlî ve işlemsel tasnif hem iktisâdî gelişmenin ölçülmesi sürekliliğini hem de bu sürekliliğe boyunca başarı seviyelerinin mukayeseli ölçüsünü belirtiyordu. Böylece iktisâdî gelişmenin tahlilini belli bir nihâyete bağlıyor ve modernisation'unun sosyal bir vetire olarak ele alınışını teklifini sunuyordu. Demek ki, modernisation, sosyal bir değişme vetiresidir, bu vetiresin başlıca unsuru iktisâdî gelişmedir. Modernisation, sosyal bir çeşit yarattır; nüfus başına gelir artışını fiilî olarak gerçekleştiren bir çevre. Zirâ ve rinin fiilî olarak artması için yükseliş ferdî gelirî üretiş tükşten ihtiyarının kendî üretici güçlerini artırıcak ve bu durumu toplumu yaşayacak kadar oyunun kaidelerini anlamış ve benimsemiş bulunmaları lâzımdır. Harold D Lasswell (1965) doğru söylüyor: Böyle bir kanunca çöküş devrinde ahlâk-ı mâak için, iktidar, sayı, doğruluk, sevgi, rafah, beceri (mahâret) ve bilgi gibi bütün sosyal değerlerin yeni baştan düzenlenmesi ve yeni baştan paylaşılmasına ihtiyaç vardır.»

Çağdaşlaşma, Avrupalılaşma ve Modernleşme kavramlarını Cemil Meriç metinlerinde sıkça tartışır. Bu makalesinde de mezkûr kavramları "az gelişmiş" olduğu iddia edilen zaviyeden tartışıyor.

Sebil, 2. Cilt, 55. Sayı, Ocak 1977, 6. Sayfa

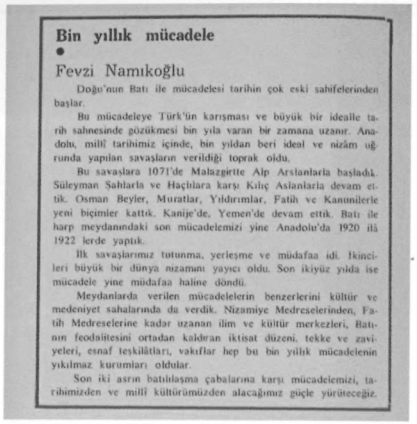

Bin yıllık mücadele

•

Fevzi Namıkoğlu

Doğu'nun Batı ile mücadelesi tarihin çok eski sahifelerinden başlar.

Bu mücadeleye Türk'ün karışması ve büyük bir ideale tarih sahnesinde gözükmesi bin yıla varan bir zamana uzanır. Anadolu, millî tarihimiz içinde, bin yıldan beri ideal ve nizâm uğrunda yapılan savaşların verildiği toprak oldu.

Bu savaşlara 1071'de Malazgirtte Alp Arslanlarla başladık. Süleyman Şahlarla ve Haçlılara karşı Kılıç Aslanlarla devam ettik. Osman Beyler, Muratlar, Yıldırımlar, Fatih ve Kanunilerle yeni biçimler kattık. Kanije'de, Yemen'de devam ettik. Batı ile harp meydanındaki son mücadelemizi yine Anadolu'da 1920 ilâ 1922 lerde yaptık.

İlk savaşlarımız tutunma, yerleşme ve müdafaa idi. İkincileri büyük bir dünya nizamını yayıcı oldu. Son ikiyüz yılda ise mücadele yine müdafaa haline döndü.

Meydanlarda verilen mücadelelerin benzerlerini kültür ve medeniyet sahalarında da verdik. Nizamiye Medreselerinden, Fatih Medreselerine kadar uzanan ilim ve kültür merkezleri, Batının feodalitesini ortadan kaldıran iktisat düzeni, tekke ve zaviyeleri, esnaf teşkilâtları, vakıflar hep bu bin yıllık mücadelenin yıkılmaz kurumları oldular.

Son iki asrın batılılaşma çabalarına karşı mücadelemizi, tarihimizden ve millî kültürümüzden alacağımız güçle yürüteceğiz.

Doğu ve Batı'nın mücadelesi tarihin en eski olgularının biridir. Türkler, Batı'ya ve Batılılaşmaya karşı askeri alanda mücadele ettikleri gibi kültür ve medeniyet sahasında da mücadele etmişti.

Hareket, 5. Cilt, 79. Sayı, Temmuz 1972, 22. Sayfa

Yerlilik-Millilik

Müslümanların 19. yüzyılda yaşadığı yenilgilerle sömürgeciliğin İslam dünyasında yaygınlaşması, İslami cemaatlerin öncelikle dünyevi (seküler) taleplere yönelmelerini derinden etkilediği söylenebilir. Süreç içinde bu talep, iktidarı ele geçirmek önceliğiyle şekillendi. İslam ekonomisi, İslam nizamı, İslam anayasası, İslam medeni hukuku, İslam'da işçi ve işveren, İslam sendikacılığı, hatta İslam sosyalizmi, İslam ideolojisine doğru, İslami liberalizm türü kavram ve eserler bu sürecin tartışmaları içerisinde vücut buldu.

Osmanlı'nın tedricen inkırazı ve bununla birlikte Sünni ve sufi paradigmanın tüm kurumlarıyla çöküşe geçmesi bu yüzyıla damga vuran belki de en önemli sorundur. Özellikle Sünni geleneğin oluşturduğu hilafet, şeyhülislamlık ve eşzamanlı olarak medrese gibi tarihi kurumların bir bir ortadan kalkması büyük bir boşluğun doğmasına sebebiyet vermişti. Sünni ve sufi anlayıştan gelen tüm değerlerin kolaylıkla tezyif ve tahkir edilmesine bu durumun bir zemin oluşturduğu düşünülmelidir. Nitekim 20. yüzyıl daha çok modernist ve selefçi akımların İslam dünyasında revaçta olduğu bir yüzyıl olmuştur. Bu yüzden sözü edilen akımların güçlenmeleri ve modernizmin İslam dünyasında hızlı yayılması ile geleneksel yapıların kolayca çözülmesinin birbiriyle bağlantılı süreçler olarak işlediğini söyleyebiliriz.

Hatırlanacağı gibi Türkiye'de, Müslümanların yaşadığı diğer ülkelerdeki gibi bir sömürge devleti kurulmamıştı. Buna karşın, daha özel bir deneyim olarak burada halifeliğin ilgası gerçekleşmişti. Üstelik yeni devlet/rejim hukuktan eğitime, kılık kıyafetten takvime hemen her alanda giriştiği inkılap hamleleriyle toplumsal kurumlarla dinin

bağını kesmek isteyen uygulamalara girişmişti. Türkiye'de doğrudan bir işgal de söz konusu değildi lakin dinî, toplumsal hayatın her alanından uzak tutmak için yoğun bir baskı uygulanıyordu. Bu süreçte, baskı politikaları ile iyice kıskaca alınan dinî hayat ve onun bir parçası olan fikir dünyası, tam anlamıyla geleneksel kurumlarını ve zeminlerini kaybetmişti. Nitekim vakıflar müsadere edilmiş, tarikatlar yasaklanmış ve medreseler kapatılmıştı. Bu durum da işgal benzeri bir algılayışın oluşmasına zemin oluşturuyordu. Keza, mevcut siyasi düzenin nasıl anlamlandırılması gerektiği, modern toplum tasarımının yol açtığı toplumsal farklılıklar, eğitimin tekil tasarımı, cinsiyetin toplumsal konumlanışı, siyasetin daha adil bir nizamının imkânı vb. mevzular üzerine gündemlerin oluşması gecikmedi. İkinci Meşrutiyet dönemi fikir hareketlerinin hepsinde, ama özellikle de İslamcı muhitlerde bu tür meselelerin çoğunun aynı başlıklarla ve tafsilatlı olarak konuşulduğuna daha önce değinmiştik. Sözünü ettiğimiz zemin kaymasının yaşandığı bu vasatta meseleler yeniden konuşuluyordu.

Bu uygulamalardan hemen önceki çöküş sürecinde Müslümanların birliği, geri kalmışlıktan kurtuluş, gelişmeyi gerçekleştirme gibi büyük idealler üzerinde gündem oluşturan İslamcılar, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla yeni bir durumla karşı karşıya gelmiş olmanın karmaşasını yaşamaktaydılar. Yeni rejimde görev alanlar da vardı, hicret edenler de. Toplumsal hayattan el etek çekerek bu hicreti ülkesinde yaşayanlar ise bir ibret levhası olarak tarihin sayfalarında yerlerini aldılar.

Tüm siyasi ve toplumsal katılım kanallarının kapalı olduğu tek partili yıllarda ise Nurculuk, Süleymancılık gibi cemaatler ile Nakşibendilik gibi tarikatların gizli faaliyetleri İslamcı tahayyülü üstlenmişti.

ANADOLUCULUK İDEALİ

Mehmet Ulaş

Anadolu ideali safiyetini muhafaza eden yegâne yol gösterici bir kuvvetiy.. Yıllarca ihmale ve istismara maruz bırakılmış asil Türk kütlesi ve yanlış anlaşılmış bir Batıcılık karşısında öz varlığımıza kavuşmamız mevzuunda birçok tasavvurlarımız, fikirler arasında... Bu tasavvurlarımız, fikirler, sosyolojik etüdlerle, tarihî hamasetle Anadolu idealini, doktrinal şekle vardırmak, realist bir müfredat şeklinde ortaya koymak... Milli şuur ve cevherin asli mündemiç bulunduğu bir gerçeğe dayanmaktadır.

Milliyetçiliğin esas unsurları olan tarih ve coğrafya mütemmimleri hakkında en uygun şekilde başka nerede bulabiliriz?

Uzun yıllar, milliyetçiliği kâğıt üzerinde sakliyen siyasi kuvvet, onun tekbi menbaı olan Anadolu'yu sadece bir istismar mevzuu yapmıştır. Bu bakımdan tahakkukunda mümkün de ve sağlıklı ilkeleriyle yapamamıştır. Bu yönde emek sarfetmiş olan ve olmuş bulunan fikir ve ilim adamlarımızı takdirle anmak hakkımızdır. Ne yazık ki bu gayretler muayyen bir hududu geçmiş çıkmamışlarsa da, bugün ve yarın için bir ilham kaynağı olmak...

ONBİR

Anadoluculuk ideali, yanlış anlaşılmış Batıcılık karşısında öz varlığımıza kavuşmanın yoludur.

Hareket, 5. Cilt, 43. Sayı, Temmuz 1969, 11. Sayfa

YABANCILAŞMAYA KARŞI KİMLİĞİMİZİ ARAYIŞIMIZDAKİ DERİN KÖKLERE DAİR BİRKAÇ SÖZ

Melih Cevdet Anday'ın, 'İki Arayış' başlıklı bir yazısı çıktı Yeditepe dergisinin Ekim 1980 sayısında. Yazarın izni olursa, bu yazısının üzerinde durarak, kimi görüşlerimi, kimi düşüncelerimi açıklamak istiyorum.

'Yanılgı içindedir Melih Cevdet Anday.' Biliyorum; ilk bakışta çok ağır bir cümle gibi. İçimden tarttım, çok sordum kendi kendime, 'haksızlık etmiş oluyor muyum?' diye. Acele kesinlemelerden çok kaçarım, böylesi tavırlardan uzak durmaya çalışırım hep. Kesinlemelerin, kolayca yazılıveren savların bir yararı olmaz bize; düşüncelerimiz, görüşlerimiz gelişmez; yetkin yazarlığa ulaşılamaz bu yolla.

Ne ki, yazarın bu yazısında açıkça görülüyor yanılgı. Bunu da mı söylemeyeceğim artık kesinlikle? Sorumluluğumun gerektirdiği heryerde açıklayacağım düşüncelerimi, görüşlerimi; çünkü, çağa, ancak, böyle 'katılabiliyorum' ben.

Nerelerde yanılıyor Melih Cevdet Anday? Yazar, Perulu bir yazarın romanından yola çıkarak, birtakım gözlemlerini, görüşlerini açıkladıktan sonra, şu saptayımı yapıyor : 'Nitekim bize, epeydir «bizdenlik», «kendimize dönme», «halk sanatlarımızı örnek alma» biçiminde dile getirilen ve Tanzimatla başlayan Batı etkisini (sağda da, solda da) «yabancılaşma» olarak adlandıran görüş, Doğu sanatlarının Batı'da gördüğü bu yeni değerlendirmelerden kaynaklanmaktadır.' Biraz daha aşağıda da, şunları söylüyor : 'Ayrıca bizim, «kendimize dönme» eğilimini, Batı'daki Doğu sanatları düşkünlüğünden sonra duymuş olmamız, gene de bir Batı öykünmeciliğidir bence.'

'Tanzimat'la başlayan Batı etkisini «yabancılaşma» olarak adlandıran görüş', hiç, Batı'daki kimi değerlendirmelerden 'kaynaklanmış' olabilir mi? Nasıl karşı olunur «yabancılaşma»ya? Sonra, nedir «yabancılaşma»? Nasıl «yabancılaştık»? Artık bu sorulara sanatçılar katında, yazarlar katında, aydınlar katında yanıtlar aranmaya, bulunmaya çalışılıyor; çeşitli düşünceler, görüşler söyleniyor bu konularda. Şuraya getirmek istiyorum sözü. Yabancılaşmamak isterken; kendi tarihsel birikimimizi, uygarlık değerlerimizi savunuyoruz biz, kimliğimizi oluşturmuştur çünkü bunlar. Çok derinlerdedir kimliğimizin kökleri. Böylesine, kökenleri derinlerde 'çalışan' istem, kimliği yitirmeme istemi, yeni ortaya çıkmış bir istem midir? Çünkü, sürekliliğimi, kimliğimle özdeşleştirmişim ben; varoluşum buna bağlı.

Yabancılaşma, bir dünya görüşü sorunudur, bir 'ülkü seçimi' sorunudur, uygarlığından bir ulusun kopmaması sorunudur. Bizde Batılılaşma dediğimiz «yabancılaşma», kimliğimizi yok etme edimin-den başka neydi, nedir? Soruna, bu yaklaşımla eğilmediği için yanılıyor ya Melih Cevdet Anday. Kimlikse, ancak, bir ulusun, tarihsel gizilgüçlerinin bilincine varmasıyle algılanabilir. Bu da, kesinlikle, yerli tavırlarla belirginleşebilir; yerli düşünceye inanarak, yerli düşünceyle kendi kendimizi konumlamaya çalışarak. Zaten, 'Batı öykünmeciliğine' yabancılaşma dedik; buna karşı koymak olan kimliğimizi yeniden bulma mı Batı öykünmeciliği olacak; tutup böyle diyeceğiz bir ulusun var olma, yok olmama direncine, bu yiğit direşkenliğine? Usa, mantığa sığar mı bu?

Bir de şu var : yerli düşünceye, ulusumuzun temel inançlarına, tüm tarihsel gizilgüçlerine gerçekten inananlardır ancak, şimdi ve taa baştan beri, yabancılaşmaya karşı koyanlar; 'kimliğimi istiyorum' diyenler, bunlardır işte. Yoksa, mevcut yabancılaşmayı, başka bir yabancılaşmayla değiştirmek savındakiler değil.

Yabancılaşmaya karşı-koyuşumuzdaki özgül gücümüz, özgül tavrımız çok derinlerdeki damarlarımızla özsu taşıyor bize uygarlık değerlerimizden, tarihsel değerlerimizden, çağcıl bilinçle.

Birtakım ressamlarımız - Melih Cevdet Anday, resim sanatından, ressamlardan söz ederken, az sonra, '«yabancılaşma» olarak adlandırılan görüş' diyerek, genelleme yapmasıyle düşmüştür yanılgıya -, 'Doğu sanatlarının Batı'da gördüğü bu yeni değerlendirmelerden' esinlenmiş olabilirler, hâlâ da esinleniyor olabilirler. Ne ki, bunda bile, Batı öykünmeciliği değil de, pek farkında olamasak da, pek belirli, pek net, pek açık biçimde değilse bile, gene de, 'Bıktım bu yabancılaşmaktan! Çok yakın bana bu!' demenin gizlice açığa çıkıveren bir önsezi, bir im yok mudur? Adeta, yitiğini bulmuş birinin duyduğu o tuhaf his de sezilmiyor mu?

Hep leylaklar açan, kuşlar öten bir çağda değiliz ki.

NURİ PAKDİL

ARİF AY

BOZUM

yer aç insan
som bir sabahtır yarın
sevgiye açılmamış kapılardan
döne döne yoruldun

bu yaşam senin değil
bu söz, bu el senin değil
doğuşun ne güzeldi
ölüşün dünden beri

çanlar ki bir zamandır
en ağır suçundur senin

Melih Cevdet Anday "yabancılaşan" Türk insanının "kendine dönme" eğilimlerini Batı'daki Doğu sanatlarına karşı olan yüksek ilgiye bağlayarak bunun da bir tür Batı öykünmeciliği olduğunu iddia ediyor. Anday'ın yanıldığını düşünen Nuri Pakdil, bahsi geçen eğilimin bir ulusun varoluş mücadelesinden ibaret olduğunu söylüyor.

Edebiyat, 5. Cilt, 38-71. Sayı, Aralık 1980, 1. Sayfa k 1980, 1. Sayfa

Demokrat Parti döneminde Trabzon milletvekilliği de yapan Osman Turan, Adnan Menderes'in sık sık "Türk milleti Müslümandır" hatırlatmasının gerekliliğini sorguluyor.

Sönmez, 8. Cilt, 68-69. Sayı, Nisan 1971, 20. Sayfa

SEBİL ● SAYFA: 7 ● 19 Mayıs 1978 ● 10 C. Ahire 1398

yol

yol oldur ki doğru vara.

Selahaddin Eş
ÇAKIRGİL

Biz milliyetçiyiz, hem de İslâm milliyetçisi!

Selahaddin Eş Çakırgil, millet kelimesinin muhtevasının tahribata uğramasına nispetle şöyle diyor: "Biz milliyetçiyiz, hem de İslâm milliyetçisi!"

Sebil, 3. Cilt, 125. Sayı, Mayıs 1978, 7. Sayfa

İSLÂM ÂLİMLERİ NİÇİN SUSUYORSUNUZ?-Şûrâ-

basın'dan

Mücadele Birliği'nin milliyetçilik anlayışı

Mücahid dediğin..

O. Fevzi Akıncı

Şura dergisi, Yeniden Millî Mücadele Hareketi'nin milliyetçilik anlayışının İslamî olmadığı iddiasını taşıyor. Dergi dünya üzerinde İslam ve küfür milletlerinden müteşekkil iki milletin olduğunu savunuyor.

Şura, 30. Sayı, Ağustos 1978, 11. Sayfa

YARIDA KALAN MİLLÎ KÜLTÜR HAREKETİ

1969'da neşrine başlanılan, ancak 16 sayı çıkabilen «1000 Temel Eser» serisi mevzuunu yeniden ele almak lüzûmu hasıl olmaktadır. Mesuliyeti olmadığı halde, matbu Türk Dil Kurumunun dar görüşlülük ve kastla hazırladığı bir rapor neticesi, geçmiş Milli Eğitim Bakanı Şinasi Orel tarafından komisyonunun lağvedilmesiyle bu seriye son verilmişti.

İki asırdan beri millet olarak çektiğimiz acı; kozmopolitizmin, renksizliğin ve kökrülüğün neticesidir. Epey zaman vardır ki, çölde kalmış bir yabancı gibi gayri millî kültür hengâmesi içinde, hayat idealerimizin fışkırdığı pınarı, vahayı aramışızdır. O pınarın bir nebzesinin ruhumuzu huzura erdirdiğini adeta hissetmişizdir.

Tanzimatla hızlanan yıkılmamız, bizi topyekûn bu dünyasının süfli inanç, kültür ve ahlâk telkinleriyle karşı karşıya bırakmıştır. Münevverlerimizde batıya karşı başlayan hayranlık ve naz, yokoluşumuzu hızlandırmış günlümüzü aydınlatan ufuklar kararmış, idealerimiz çamurlara bulanmıştır. Kendi kültür değerlerimizin basitliği, iptidailiği hakkında bilhassa aydın kadrolarda umumî bir kanaat meydana gelmiş, münevverimiz devletin temel ve harcı milletten, uzaklaştıkça uzaklaşmıştır. Devletinin temellerinde itibarını yitirmeye başlayan ahlâkının, inancının ve öz kültürümüz zamanla alay konusu yapılmış, hor görmenin en çirkin tecavüzlerine uğramıştır. Başlayan inkâr fırtınası, batının kendi bünyesinde bile değerini kaybetmiş ne kadar kültür pisliği varsa onun sağnağını davet etmiştir. Bu sağnak, daha sonraları resmiyet bile kazanmaya başlamıştır.

1912 lerde başlayan toplu tercümecilik faaliyeti, millî kaynaklarımızın kurutmaya kâfi gelmiştir. Hele 1940 larda, «Dünya Edebiyatından Tercümeler» yaftasıyla yürütülen kasıtlı hareket tam bir felâket olmuş, Rus'un, Fransız'ın, Alman'ın, İran'ın, Hint'in, Çin'in... ne kadar klasiği varsa hiç bir yorum ve tahlide tâbi olmadan kütüphanelerimizi doldurmuştur. Uydurma Yunan tanrılarının birbirleriyle olan kavga ve aşkları, hudûd aşan bir propaganda ile, neşriyle kabul ettirilmeye çalışılırken, kol gezen zihniyet belirli bir zihniyetti. Bugün sokaklarda dolaşan köksüz, renksiz çıplaklar işte bu zihniyetin eseri olmuştur.

1000 Temel Eser, bu ihanet haşhaşının içinden süzülüp gelen ümit ışığıydı. Hataları ve basitlikleri olmasına rağmen, hareket noktası itibarıyla millî ve tarihî idi.

Komünistler ve renksiz çevreler; kendi emellerine hizmet etmediği, Marx'tan, Gorki'den, Camus'den çevirmeler yapılmadığı için uzun süren yıpratma kampanyasıyla gayelerini tahakkuk ettirmişlerdir.

Çirkin hücumlar şüphesiz, Yahya Kemal'in Aziz İstanbul'una, Kendi Gök Kubbemize, Eğil Dağlar'a Dağlar'a, Faruk Nafiz'in Han Duvarları'na; Dede Korkut Kitabı'na, Orhun Abideleri'ne, Mevlid'e, Oğuz Kağan Destanı'na, Aşık Paşaoğlu Tarihi'ne, Peyamî Safa'ya, Ömer Seyfettin'e idi.

Bahranlarımızın neşter vuran bir Mehmet Akif'in Safahat'ının halen ermesi bir kitabevinin teknîde olması acı değil midir? Dede Korkut'u bilmek, Ömer Seyfettin'i «Primo Türk Çocuğu» ile sevmek bu milletin evlâdına çok görülmemelidir.

Her geçen gün artan milletin kendine dönüş hareketinin hız kazandığı şu devrede millî kültürü ihya için yapılacak her hareket, sahiplerini yükseltecektir.

Zira millî kültür ve tarih ancak devlet eliyle korunur ve yüceltilir.

1000 Temel Eserin, hatalarını ortadan kaldırmak şartıyla, yeniden neşre başlaması temennimizdir.

Yarıda kalmış 1000 Temel Eser serisi kültür tarihi açısından mühim bir eksiği kapatmaya adaydı. Tercüme hareketiyle birlikte iyice göz ardı edilen bu eserler Türk kültürünün hafızasında önemli bir yerde duruyordu.

Yeniden Millî Mücadele, 2. Cilt, 99. Sayı, 21-27 Aralık 1971, 15. Sayfa

Yazılı kaynaklar çok bahsetmeseler de zor şartlar altında sürdürülen ve takibatlara maruz kalan medreselerin de bu anlamda ciddi bir misyonu ikame ettiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz. Doğrudan siyasi birer öncelikle faaliyetlerini ve müfredatlarını oluşturmamalarına rağmen, gerek okutulan klasik ders müfredatları ile verili durum arasında yaşanan "trajik kopuş", gerekse de ders veren âlimlerin şahsi hassasiyetleri bu anlamda bir muhalefet oluşumuna en azından bir zemin oluşturmuştu. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu medreseleri ile ilgili bu tespitimizin hâlen yaşayan tanıklarını bulmak zor değildir.

Çok partili hayatla birlikte resmî bir hüviyet kazanmamış olsalar da gelişen ve çeşitlenen imkânlar, cemaatlere de yeni imkân kapıları aralamış oldu. Bu imkânları değerlendiren cemaat ve tarikat yapıları, yeniden toplumun her kesimine ulaşacak kanalları açmalarına imkân hazırlamıştı. İmam hatip okullarının açılışı, ilahiyat fakültesi ve İslam Enstitülerinin kuruluşu, bu dönem uygulamaları içerisinde Türkiye'deki İslamlaşma sürecini derinden etkilemiş gelişmelerdir. Keza, "bir grup müteşebbis dindar iş adamının gayretiyle o dönemde bu adımlara paralel faaliyete geçirilen birçok dernek ve vakıf içinde İlim Yayma Cemiyeti hemen göze çarpar. Cemiyet, Anadolu şehirlerinde imam hatip okulları açmanın yanında, kente yeni gelmiş yoksul ailelerin ve taşranın başarılı çocuklarına cazip burslar ve uygun barınma olanakları sağlayarak onların büyük şehirlerin üniversitelerinde tutunmalarına imkân vermiş, daha önemlisi çeşitli ilmi ve kültürel faaliyetlerle genç kesimi bir araya getirerek milliyetçi-mukaddesatçı bir kolektif bilincin ve ileride siyasi, ticari, akademik, kültürel sahalarda isim yapacak elit bir kadronun oluşumuna katkıda bulunmuştu.

Geleneksel dinî grupların, 1950'li yıllardan beri milliyetçi, muhafazakâr, sağcı bir anlayışın etkisine girmiş olmaları ile bu dönemin yapısal karakteri arasında kuşkusuz derin irtibatlar bulunmaktadır. Keza, bu anlayışa yönelik eleştiriler de sonraki dönemlerde radikal İslamcı söylemlerin yayılmasına zemin oluşturmuştur diyebiliriz.

Türkiye'deki İslamcı düşüncenin radikalleşme sürecini sadece "dış" irtibatlara bağlayarak ve neoselefçiliğin salt bir yansıması olarak açıklamak en azından indirgemecilik olur. Nitekim aynı ideolojik ve kültürel kaynaklarla beslenmiş Endonezya'nın, Filipinler'in veya Fas'ın İslamcılığında, örneğin Selefilik derinden kök salmışsa ya da Harici şiddet eğilimleri ve tekfircilik göreceli baskınsa, ama bu özellikler Türkiye'de oldukça sathi kalmışsa, radikalleşmenin bu uçlanmalarını törpülemiş başka unsurlara da dikkatler çevrilmelidir. Bunların başında da Osmanlı geleneğinin pratik mirası ile bazen resmî bazen de illegal mecralarda varlığını sürdüren ilmi ve siyasi birikim bulunmaktadır. Keza Necip Fazıl Kısakürek, Nureddin Topçu, Sezai Karakoç ve Nuri Pakdil gibi edebi çizgi de Türkiye İslami söyleminde özel bir yer tutmaktadır.

Özellikle bir "üstat"ın etrafında oluşan bu ocak dergilerinin yerel dinamikleri daha yoğun olarak dikkate alan bir dil kullandıkları söylenebilir. Bu dönemde yayımlanan dergilerin çoğunda milliyetçilik anlayışı İslam ile uyumlu olacak şekilde yeniden tanımlanmaya çalışılmıştı. Mesela resmî milliyetçiliğin dışında kalmaya özen gösteren Topçu'nun yaklaşımında "Türklüğü Müslümanlıktan ayırmak, insanı ruhundan ayırmaktan başka bir şey değildir." Bu bağlamda dine ilgisiz kalan, hatta ona olumsuz bir tavır takınan milliyetçiliğe de karşı çıkarak "milli tarihimizin Müslüman Anadolu'nun tarihi olduğunu, Türk'ün bütün dehasının İslam dinî

Ey Türk
KARDEŞ!

Ey Türk kardeş! Bilhassa sen dikkat et! Senin milliyetin İslâmiyetle imtizaç etmiş, ondan kabil-i tefrik değil. Tefrik etsen, mahvsın! Bütün senin mazideki mefâhirin, İslâmiyet defterine geçmiş. Bu mefâhir, zemin yüzünde hiç bir kuvvetle silinmediği halde sen şeytanların vesveseleriyle, desiseleriyle o mefâhiri kalbinden silme!...

Risale-i Nur Külliyatından

Yazı, 1960'lardaki İslamcılık içindeki yaygın milliyetçi tonu yansıtmaktadır.

İhlâs, 5. Sayı, 13 Aralık 1963

İDEOLOCYA ÖRGÜSÜ

Adımız, Dâvamız, Mânamız

Birinci Fasıl

BÜYÜK DOĞU

Tek Cümleyle

TAKDİM

ORKESTRA, SENFONYA VE BİZ

Nezip Fazıl Kısakürek'in önemli eserlerinden biri olan İdeolocya Örgüsü kitabının takdimi.

Büyük Doğu, 13. Cilt, 1. Sayı, Temmuz 1967.

içinde ve onun sayesinde işlemiş bulunduğunu" kabul eden bir milliyetçilik anlayışı öne çıkarılmıştır. Böylece tarihi başlangıcını 1071 Malazgirt zaferine bağlayan ve Misâk-ı Millî sınırları ile yetinen bir Anadolucu milliyetçilik fikri benimsenmiştir.

Büyük Doğu dergisi de *Hareket* dergisi gibi çok kere Türk milliyetçiliğinin İslam'la buluşturma çabalarından biri olarak görülebilir. Daha sonra Türk-İslam sentezine yol açan bu tutumun, Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra içinde bulunduğu modernleşme sürecinin getirdiği önemli bir kimlik sorununa cevap arayışı olduğu söylenebilir. Nitekim şehirlere göç eden insan sayısı artıp toplumun geleneksel ilişkileri çözüldükçe yeni sorunlarla karşı karşıya kalınmıştı. Buna bir de resmî ideolojinin insanların değerlerine yabancılığı da eklendiğinde Necip Fazıl'ın hem İslami hem de milliyetçi bir kavram çerçevesi kurmasının sebebi daha doğru kavranabilir. Bu söylemin bir yanıyla devletin çizdiği sınırların farkında olan diğer yandan da bu sınırları halkın dinî talep ve ihtiyaçları lehine zorlayan bir çerçeveyi esas aldığı söylenebilir.

Yine de bu dönemde ulusal sınırların dışındaki İslami hareketlerin birikimleri ile karşılaşan Türkiye Müslümanlarının özellikle 1950 yılı öncesinde oluşan ve Soğuk Savaş yıllarında da pekişen milliyetçi söylemle aralarına mesafe koydukları görülmektedir. Bu süreçte çeşitli dergiler arasında gözlemleyebileceğimiz farklılaşmalara rağmen mezkûr çizgi Türkiye'nin entelektüel ve siyasi dilini şekillendirmeye başlamıştır. Türkiye'deki yerleşik din anlayışının eleştirisini yapan bu yeni dil dârulharp, dârülislam, halife, millet, ibadet, rab, vatan, devlet gibi kavramları yeniden tarif ederek, muhafazakâr-sağcı dindarlık ile farklılığı kavramsal bir çerçeveye oturtmuştur. Ümmetçi bir anlayışa sahip olan bu söylem 1980 sonrası yaygınlaşarak ve derinleşerek

İslamcı muhitin cazibesine katkıda bulunmuştu. 1980 sonrası dergilerin diline bakıldığında, ümmetçi, muhalif ve yenilenmeci bu dilin gündemleri ve kavramları sadece İslamcı muhitte değil, zamanla Türkiye'nin tüm siyasi mahfillerinde derin iz bıraktı.

İhya, Tecdit, Islahat

70'li yılların ikinci yarısına gelindiğinde Türkiye İslamcılarının Mısır ve Suriye başta olmak üzere, İslam dünyası ile irtibatlarını pekiştirerek sürdürdüklerini vurgulamamız gerekiyor. İslam dünyasındaki farklı İslami hareketlerden de etkilenen gruplar mustazaf, inkılap, tağut gibi kavramlara vurgular yaparak siyasi faaliyetlerini artırdılar. Özellikle çeviri eserlerin bu kavramlara kattığı ideolojik içerik ve duygusal coşku, politizasyon sürecini ciddi oranda besledi. Soğuk Savaş döneminin çatışmacı konjonktüründen de etkilenen İslamcı tasavvurlar, bu dönemde tevhid, cihat gibi dinî kavramları ideolojik ve üçüncü dünyacı anlayışlarla paralel bir şekilde içeriklendirmekte beis görmemişti. Kur'an-ı Kerim'in bütününün anayasaya, ayetlerin slogana, müstekbir ve mustazaf adlandırmalarının ezenler ile ezilenlere dönüştüğü yaklaşım ve söylemler bu akımların temel ideolojik dinamiğini teşkil etti.

Araştırma ve sorgulama süreci adına geleneksel kültürün birçok kavram ve anlayışı tartışmaya açıldı. Bu bağlamda; sünnet, bidat, tevhid, şirk, tasavvuf, ibadet gibi kavramların anlamları sorgulanmaya başlandı. Meal ve Kur'an üzerine peş peşe yapılmış araştırmaların Türkçeye kazandırılması ile beslenen bu eğilimin "Yeni ve sağlıklı bir kültür ikliminin" oluşmasına yol açacağı varsayıldı.

Aynı sürecin devamında siyasi/radikal İslamcı akımlar, bir yandan modern ideolojik söylemlerin diğer yandan katı neoselefçi ekolün etkisi ile İslam

İlk Röformacılar

Mâbetlerimizi puthaneye çevirmek, ibadeti aslî dilinden döndürmek, camileri konser salonu haline getirmek isteyenler

1928 yılında ilahiyat Fakültesi profesörlerinden bir gurupun neşrettiği, İslâmiyeti ıslah(!) proje ve beyannamesi:

1 — Demokrasi sahasında tecelli eden muasır Türk inkılâbı; lisanî, ahlâkî, hukukî, iktisadî bütün içtimaî müesseselerin millîleşmesi... Binaenaleyh cemiyetimizin hayatında ilme ve mâkûlâ ait olan bütün mevzular akıl ve ilmin salâhiyeti ile idare edildiği gibi millî hayata ait olan bütün faaliyetler de inhirafâttan kurtulmakta ve millî teamülde dâhil olmaktadır.

Türk inkılâbı lisanda, ahlâkta, hukukta, iktisatta, sanatta yaptığı bütün tahavvüllerin mehdeni ilmin mâkûliyetinden ve millî hayatın feyzinden almıştır.

2 — Din de içtimaî bir müessesedir. Diğer içtimaî müesseseler gibi hayatın zaruretlerine kâfilenmek, tekâmülün seyrini kovalamak mecburiyetindedir.

Bu tekâmül gerçi dinimizin tabiatı esasiyesi haricinde olmıyacaktır. Fakat bununla dinimizin ilmî, iktisadî ve bedii esasları her ne olursa olsun, bütün eski şekillere ve eski örflere mecbur ve tekâbül kıydetinden mahrum kalacağını ifade etmek hatadır. Binaenaleyh Türk dünyasında din de mahlûk olduğu inkişaflı ve hayatiyeti yürütmelidir.

3 — Büyük bir ıslâhat imkânı mevcut olmakla beraber bunu esirlerin ilmî ve ilerî olan teessürlerinden beslemek, bugünkü cemiyetlerin şartlarına göre bir imkânsızlıktır. Dinî hayat da, ahlâkî ve iktisadî hayat gibi asrın ilmî tetebbûlerine ve ilmî usullerle ıslâh edilmelidir ki, diğer meselelerle hemahenk bir surette hayatî ve şahsî fayzini verebilsin. Bu ıslâhat için evvelemirde tasavvur edilen tedbirler şunlardır:

İbadetin şekilinde:

Mâbetlerimiz temiz, müntazam, kubbeli mimarî ve kabilî iskân bir hale getirilmeli dir. Mâbetlerde sıralar, ehlirehlere tesis edilmeli ve temiz ayakkabılarla mâbetlere girilmesi tervic edilmelidir. Bu, dinî ıslâhatın ibadete âit olan sıhhî şartlar.

İbadetin dilinde:

İbadet lisanı Türkçe olmalıdır. Ayetlerin, duaların, hutbelerin Türkçe şekilleri kabul ve istimal edilmelidir. Bunlar, yalnız hafızanın sermayesi olarak değil, mektup ve muharrer olarak dahi istimal edilebilmelidir ve mâbetlerde bu esasta teşkilât yapılmalıdır.

İbadetin şeklinde:

İbadetlerin son derece hedi, muhteviç bir şekilde yapılması temin edilmeli dir. Bunun için namaz devresinde uygunsuz müsait müminler, imanlar yetiştirmek

İslamiyet'i ıslah başlığı altında yürütülen reform projeleri dinin aslını bozmaktan başka bir şey amaçlamamaktadır.

Büyük Doğu, 10. Cilt, 10. Sayı, Mayıs 1959, 8. Sayfa

Tecdid ve Müceddid

İnsanların çoğu «yenilik icadı» ile «tecdid» tâbirleri arasında fark gözetmemekte ve pek saf bir görüşle yenilik icat edeni müceddid zannetmektedir. Yeni bir hayat tarzı icat eden ve onu tesirli bir şekilde ortaya koyan herkesin müceddit olacağı zehabına kapıldıkları görülmektedir. Bilhassa kendi çağlarında zevale uğrayan müslüman cemiyetlerin dünyevî menfaatlerini korumaya gayret gösteren; veya günün dinsiz kuvvetleri ile açıktan açığa uzlaşma suretiyle, yani; bir «dinli-dinsiz» karması hazırlayan; yahut islâmî adı muhafaza ederek cemiyetlerini tamamiyle dinsiz şekillere sokan kimselere derhal müceddit rütbesini takarlar. Bu gibi kimseler ise müceddit değillerdir. Fakat onlara «yenilik mucidi» denebilir. Çünkü, yaptıkları iş tecditten ziyade «yenilik icadı» mahiyetindedir. İslâmdaki tecdit, ne dinsizlikle açıktan açığa uzlaşma ve ne de «din li-dinsiz» karması yapmaktır. Fakat, islâmı bütün dinsiz unsurlardan temizlemek ve onu aşağı yukarı asli saf şekliyle takdim ve yaymaktır. Bu görüş zaviyesinden mütalâa edilince; bir müceddit bilhassa islâma muhalif fikirlerle uzlaşmayacak ve azıcık eser halinde bile olsa, gayri islâmî hususların islâmî sistem için de yer almasına müsamaha göstermeyecek kimsedir.

MÜCEDDİT KİMDİR?

Müceddit, peygamber olmamasına rağmen, ruh bakımından peygamberliğe pek yaklaşır. Açık fikir; derin vukuf; doğru yolu her türlü ifrat ve tefritten azade ve muvazeneli şekilde görüş kabiliyetiyle dürüst ve bitaraf düşünce; çağımızda ve asırlar boyunca mevcut içtimaî diğer meseleleri ayrı ayrı -müstakilen- düşünebilme kudreti; zamanın kötülüklerine karşı mücadele cesareti; lider ve rehber olma ya fıtrî kabiliyet; içtihat, ve yeni baştan eser vücuda getirme işini deruhte edebilecek fevkalâde ehliyete sahibiyet hususları müceddidin karakterini tayin eder. Bu mühim sıfatlardan maada o, tam ve şümûllü şekilde islâmî idrake sahib bulunmalı; gerek fikir ve gerekse de davranışlarıyla kâmil müslüman olmalı; İslâmı islâm olmayandan en teferruatlı şekilde ayırma dirayetine sahib bulunmalı; uzun zamandan beri süre gelmiş bâtıl bataklığından hakkı çıkarabilme kabiliyetine sahib bulunmalıdır. Bu fevkalâde hususiyetlere malik bulunmayan kimsenin müceddit olması beklenemez ve bunlar ise, ancak çok daha geniş çapta olmak şartiyle, peygamberlik karakterini tâyin eden hususiyetlerdir.

MÜCEDDİT VE PEYGAMBER :

Fakat müceddidi peygamberden ayıran başlıca deliller ise, peygamber vazifesine Allahu Tealâ tarafından tâyin edilmiştir; böyle bir tâyinden haberdardır; kendisine vahi gelir; vazifesine, peygamberliğini ilân ile başlar; halkı, kendisine davet durumundadır; davetinin halk tarafından kabul veya ademi kabulü o halkın mümin veya münkir olduğunu gösterir. Buna mukabil, bu hallerden hiçbiri müceddit için varit değildir. O, tâyin ile değil, fakat kader icabı müceddit olur. Ekseriya kendisi müceddit olduğundan haberdar bile değildir. Fakat vefatından sonra halk tarafından, onun başarmış olduğu işin değerine binaen, müceddit olarak tanınır. Ona ilâhî ilham vaki olmamış olabilir; olsa bile onun muhakkak bu ilhamından haberdar bulunması icap etmeyebilir. İşine her hangi bir iddiayla başlamaz. Zaten böyle bir iddiaya selâhiyeti de bulunmamaktadır. Hem de halkın ona inanmak mecburiyeti yoktur. Mamafih, işine başlayınca zamanın iyi ahlâklı insanları yavaş yavaş etrafında toplanırlar; ondan uzak kalanlar ise fıtraten kötü olan kimselerdir. Fakat halkın onlara inanması ve onları tanıması, hiçbir vakit müslümanlıklarını kaybetmemesi için değildir. Bu vazıh idrâk muvacehesinde, müceddit, bir bütün halinde, bir peygamberin başarmış olduğu ile aynı mahiyetteki bir fiili deruhte ve icra etmek durumundadır.

İSLÂMDA TECDİDİN SAFHALARI

İslâmda tecdit faliyetlerinin muhtelif safhaları şunlardır:

1 — Zamanın dertlerini teşhis: Zamanın

Tecdit, İslam'ı bütün dinsiz unsurlardan temizlemek ve onu mümkün mertebe asli unsurlarıyla takdim etmek ve yaymaktır. Müceddidi peygamberden ayıran en önemli özellik bu vazifeye bizzat Allah tarafından tayin edilmemesidir.

Hilal, 8. Cilt, 90. Sayı, Şubat 1969, 18. Sayfa

Dinde Değil, Kafada Reform lâzım...

Amerikalı Bir Genç Kız Kur'an Öğreniyor

New-York'lu Papaz Howard E. Adamy'ın 16 yaşındaki kızı Miss Cheryl, şimdi Erenköy'-

(Devamı 6. Sayfada)

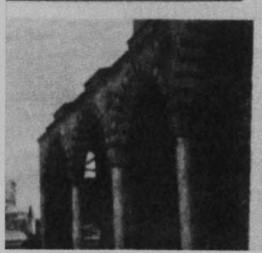

Devlet Bakanı Vefik Pirinççioğlu dün makamında dinî konular partiler üstü ve hassas bir meseledir» demiş «Diyanet İşleri» kelimesinin eski ve türkçede anlamı bulunmadığını bu tâbirin değiştirilerek yerine «din işleri» tâbirinin kullanılacağını açıklamıştır.

Din İşlerini tedvirle görevli Pirinççioğlu şunları söylemiştir. «Dinde reformu düşünmüyoruz. Sadece din işlerinde ve kafalarda reform düşünüyoruz. Kur'anı Kerim, sâdir olmuş kutsal bir kitaptır. Reform deyince ben şahsen dinin icrasında ve din işleriyle görevli kim-

(Devamı 5. Sayfada)

Müslüman Olan Papaz Kahire'de

Şeyh Meydesen iki bin Danimarkalı'ya İslâmiyeti aşıladı

Kahire, 15 — Aslen bir Protestan rahibi iken, bu dini terkederek, Müslüman olan Danimarkalı Şeyh Abdül Selâm Meydesen, dün (evvelki gün) yanında 15 Danimarkalı Müslüman genç erkek ve kızla birlikte buraya gelmiştir. Danimarka Müslümanlarının Reisi olan Şeyh Abdül Selâm, Birleşik Arap Cumhuriyetinde 15 gün kalacağını ve bu zaman

(Devamı 6. Sayfada)

Dinde değil, muhatabının kafasında reforma ihtiyaç var.

İrşat, 9. Sayı, Temmuz 1963, 1. Sayfa

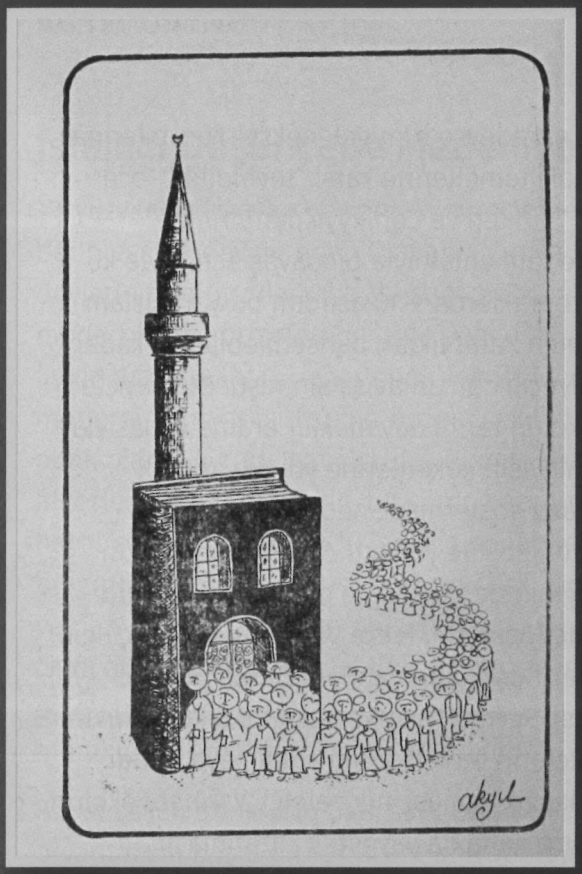

Kurtuluşa giden yolun kapısı Kur'an'dır.

Milli Gençlik, 20. Sayı, Mayıs 1977, 42. Sayfa

Akılcı geçinenlerin çoğu gerçek akıldan mahrum!

ÜSTÂD DİYOR Kİ...

Dâvâ İslam'ı icâd etmek değil, keşfetmek

5

Bunlar akılcı geçinirler... «Gerçeği» tahrifini ağızlarından düşmez. Gerçek nedir, neden çıkmış olmuşlar mıdır?

Allah'dan başka herşey bâtıl... Gerçeğin tekâbülü da bu kadar... Hiçbir mutlak gerçek yoktur, Allah'dan başka... Gerçek sanılan her şey daha fazla bir gerçeğin zuhûrlarıdır. Allah, hakikat sultanı ve ötesi, her an değişen teceliler... Zihnen sarsılmıştır; bir cihânın başında düşündüklerin bir fikri, cihânın sonuna gelinceye kadar onun eskiliğine şahit olmuş

Gerçek ve akıl... Akılcı geçinenlerin çoğu gerçek akıldan mahrum mahlûklar... Biz İmam-ı Gazali'yi, bir (Bergson) u okumalar görürler. İmam-ı Gazali akıl hakkında şöyle der: «Gördüm ki, akıl mahdudtur, sınırlar, gaye ve rolü çizilidir; onunla erilmez... Anladım ki, herşey Kevnî'nin ruh âlemine tahammülden âcizdir... Onu peşinden ve terkedelim...»

(Bergson) da bana muhâlif, kendi aklıyle o hale gelmiş ki, işi her şeyi ruh sezişine bağlar. Sezgi, yükseltişlerin hedefmiş bana... «Akıl diye bir bilgiye götürücü bir idrak noktası yoktur» der.

Devrimize aklı sivrilmiş aydınlar hâkimdir! Aklın sezgi anlayan büyük sınıf yoksunları... Sosyalizmin bufalıdır. Onlar derler ki, «Ben aklı elden attım ama, mefkûm yine akıldır; aklı akılla aşıt ettim.» O da meçhul menfaat yanar. «Din ve akıldan biri seçeceğim...» Ona şu cevabı verir: «Eğer ben aklı akılla gendimde demek ki, akıle düşen en büyük vazife gelmektir. Nefsini müstakil şahsiyette kabul etmemektir!»

Bu felsef aklı bitirerek kalbe akıl gururunu yükümlü ve (mistik - şerri) tüzükî getirmiştir.

Bunları sözde gerçekçilere anlatamazsınız. Çünkü bilgiçtiyi bilmezler. Kelime ve (dilgan) erbeceridirler ve dünyayı bir ispirtizo bilgisini içinde hazır sanırlar...

İslâm Âlemi'ni anlattık. Bu âlemde, Türkiye'de birçok eserleri tercüme edilmiş birtakım tipler var. İslâm varmayeğun. Serâpâ hamaklık ve rezâleti İşte reformculuğun bir nev'i bunlardan geliyor. Biri tutar, «Çevşi fatihe nesh etmedir!» der. Öbürü tutar, Mürsel'in hem elemanı ve hem rehberi olduğunu reddeder. Böyledir, der. Müslim vesyîleri sebîle sıyar.

Ne gârip şey; aklın verdiği geçen bir milletin artık pazarlık yapar mı? Bunlara anlatamıyorsunuz, aklın methodu anlatamıyorsunuz akıl üstü vâkıayı...

Veli'ye sorunuşlar: «Allah istarse, bir devşi işine değiştirdiğini geçirir mi, geçirmez mi? Cevap: «Geçirir!» «Nasıl, geçirir? Nasıl, devşi mi değişir, işleyiş mi bûşûlûr?...» Cevap: «Istarsa devşiyi değiştirir, istarsa işleyiş bûşûlûr, istarsa ne onu yapar, ne bunu yapar, geçirir!»

İşte bu yanlış da bunlar... Son zamanlar da aklına mesâlet akıllar ve gûya İslâma aydınlık yolunda etmişler...

Bu yanıklıçılar, İbnü Teymiye'den geliyorlar. Bunlar, İslâmı hurafelerden temizlemek dâvasına güdenek en büyük hatâyı akıl hürafesine inanmaktadır. İbn-i Teymiye sonradan vatbahlığın da ilhamına aldığı bir bâtıl literatür sahibi İbn-i Teymiye, Kur'an'ı anlamadan anlıyor. Tefsiri, hiç kıymeti etmiyor. Aklını aşa tâbinde bulunan bilgiler

Devamı sayfalarda

● Üstâd Necip Fazıl

İslam icat değil, keşfedilmelidir. Akıl, Allah gerçekliğinin karşısında aciz kalmaya mahkumdur.

Sebil, 2. Cilt, 63. Sayı, Mart 1977, 1. Sayfa

YENİDEN MİLLÎ
Mücadele
İdeolojiler kavgasından ekleme
BÜTÜN BEŞERÎ HADİSELER İDEOLOJİLER KAVGASINDAN DOĞAR
Modernistlere ve Bid'atçilere karşı şuurlu mücadele
4 Mücadeleci tahliye edildi
Besleme Basma Örnek
EMEK

Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nde başlayan boykot sebebiyle okulun kapatılmasına yönelik emir çıkartıldı. Boykot sebebi ise okulun müdürünün ve edebiyat hocasının modernist, bidatçi ve panteist görüşlerini yaymaya başlamasıydı.

Yeniden Millî Mücadele, 1. Cilt, 16. Sayı, Mayıs 1970, 16. Sayfa

toplumunun neredeyse tüm geleneksel kurumlarına, itikadi ve ahlaki temellerine karşı "tevhidilik", "öze dönüşçülük", "Şirkten ve Cahiliyye'den Arınma" gerekçeleriyle tam anlamıyla bir savaş açtı. Öyle ki, yaşadığımız topraklarda 9-10 asırdan bu yana İslam adıyla süregelen karanlıktan bahsedilebilecek kadar ağır bir reddiyecilik bu anlayışa sinmişti. Bu süreçte modernist ekolün tarihi dayanaklar arama çabasıyla neoselefçi anlayışın kökenlerine vurgu yaparak bunları referans göstermesi, neoselefçi ekolün daha da güçlenmesine yol açtı. Suudi Arabistan'ın maddi desteğinin de bu sürece olan etkisi göz ardı edilmemelidir. Hicaz'ın (Mekke ve Medine) selefçiliğin en uç örneklerinden olan Vahhabi-Suudi idaresi altında olması; Suriye, Mısır ve Irak gibi diktatörlükle yönetilen ülkelerin terke zorladığı ulemaya Suudi Arabistan'ın kucak açması, neoselefçi, Vahhabi ekolün İslam âleminde daha da yaygınlık kazanmasına etkide bulundu. Kral Faysal'ın (1906–1975) anti-Amerikancı ve İslamcı politikaları ile onun döneminde İslam Konferansı Örgütü ve İslami propagandaya yönelik Rabitatu'l-Âlemi'l-İslami gibi kurumsal girişimlerin başarıları da siyasi İslami akımların üzerindeki neoselefçi etkiyi perçinlemiş oldu.

Böylece 1970'lerin Türkiyesi anti-komünist bir öncelikle, 80'lerin Türkiyesi ise yükselen İslamcı dalgayı durdurmayı önceleyen bir çerçeve ile sarmalanmış buldu kendini. Siyasetten eğitim yapılanmasına, ekonomik sistemde yapılan düzenlemelerden uluslararası zeminlerdeki önceliklere tüm yaşananlar bu sarmalla yakından ilişkilidir. Yine de bizim hafızamızda 1980'ler, Türkiye'deki radikal düşünce ve pratiğin en üst düzeyde açığa vurulduğu bir dönem olarak kalacaktır.

İslamcı Düşüncede Medeniyet

19. yüzyılda başlayan ve sonraki süreçlerde de derinleşerek devam eden Osmanlı, Çin ve Japonya devletlerinin uygulamaya çalıştığı merkezi modernleşme projeleri değişen yeni dünyaya uyum arayışı olarak değerlendirilebilir. Merkezi modernleşme esasına göre düzeni şekillendirmek, bir odak olarak Avrupalı güçlerle iş birliği yapacak yerel aktörler gerektirdiğinden, bu süreç bazı grupların hayat şartlarını iyileştirdi. Tahmin edilebileceği gibi bu gruplar çoğunlukla yerel yöneticiler, zenginler ve bazı etnik gruplardan oluşmaktaydı. Bugün dahi, ciddi anlamda iktidar olabileceğini gösterebilmenin en etkin yolunun Batı desteğine sahip olmakla mümkün görülmesi bu sürecin ardılıdır.

Bahsi geçen dönemde Batı, şarkiyatçılık/oryantalizm başta olmak üzere antropoloji gibi bilimlerin gelişmesini özellikle teşvik ediyordu. Bu çalışmalarla Batı kültürünün ve değerlerinin yayılması hedefleniyordu. Burada bütününü sayamayacağımız bu gelişmelerin ardından 19. yüzyılın ikinci yarısı, Batı'nın hem kendisini hem de Batı-dışı bölgelerini yeniden tanımladığı bir dönem oldu. Sanayileşen ve modernleşen Batı, uygarlık kavramını kendisine mal ederken, dünyanın geri kalanı için Batılılaşma, sanayileşme ve modernleşme anlamını kazandı. Sanayileşen ve modernleşen ülkeler Batılı olarak algılanmaya başlandılar.

ABD ve Almanya'nın da katılmasıyla dünya pazarlarının paylaşılması konusunda uluslararası rekabetin kızışması, Avrupa devletlerinin çoğunu içeride ulusal dayanışmayı güçlendirmek ve toplumsal desteği sağlamak üzere önlemler almaya yöneltti. Sosyal devlet anlayışının güçlenmesine paralel şekilde ulusun toplumsallaşması olarak

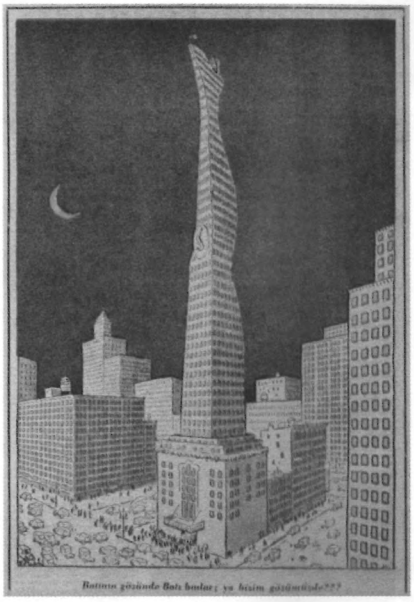

Batı, modadan ibarettir.

Büyük Doğu, 10. Cilt, 7. Sayı, Nisan 1959

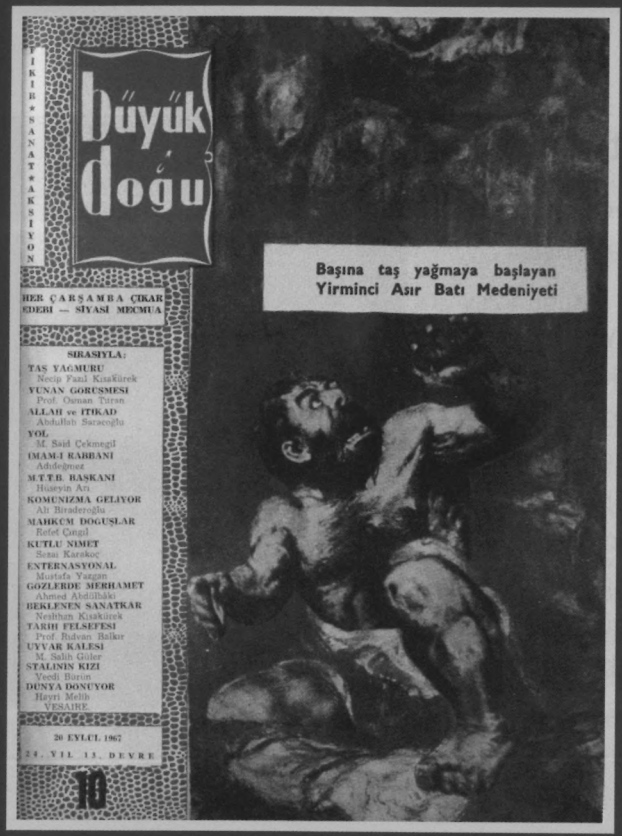

“Başına taş yağmaya başlayan Yirminci Asır Batı Medeniyeti”

Büyük Doğu, 13. Cilt, 10. Sayı,
Eylül 1967, Kapak

Sanatımız, geleneklerimiz ve dünya görüşümüzle Doğulu bir milletiz. Katılmak istediğimiz Batı medeniyetlerinin içinde yerimiz yoktur. *Hareket* dergisi nihayetin de millî özelliklerimizi savunmak gayesi taşımaktadır.

Hareket, 5. Cilt, 96. Sayı, Aralık 1973

HAREKET

Doğu'da doğmuş bir milletiz.

Dinimiz, san'atımız, geleneklerimiz, dünya görüşümüzle kendimizi doğulu kılmışız. Yüzyıllar boyunca doğuda çeşitli devletler kurmuşuz. Bin yıllık millî tarihimiz içinde dünyanın en büyük imparatorluğunu vücuda getirmiş, en büyük medeniyetini yaratmış, milletler idare etmişiz. Sözümüz her devirde geçerli olmuş, yüzü yerde kalmamışız. Doğulu milletler bizi önder, idareci tanımış; batılı ise diş geçiremediği sürece önümüzde eğilmiş. «Ayinesi iştir kişinin» demişiz, sözümüzü kuvvetimize denk düşürmüşüz. Şahsiyet ve vakar örneği sayılmamız, sözümüzün eri oluşumuz, düzenimizin güven veren işleyişinden ileri gelmiş.

Dünkü teb'alarımızın bugün içinde bulundukları perişanlık, çobanını yitirmiş bir sürünün şaşkınlığı ve dağınıklığıdır.

Peki, biz ne haldeyiz?

Doğululuktan çıkarak, bir yarın yüzyıldır kendi kendine gelin güvey oluşla *katılmak istediğimiz batılı milletler camiasındaki yerimiz nedir?*

Hakikat : Batılı milletler camiasında Avrupa sınırları içine giren topraklarımız kadar yerimiz yoktur. Senelerdir gerçekleşmesi muhal olan fikirlerin peşindeyiz. Kuyrukçuluk siyasetinin en parlak neticesi olarak elde ettiğimiz Ortak Pazar Yarım Üyeliğinden en küçük bir zuluratta neler kaybedip-kazanacağımızı; daha açık bir deyişle Batı'nın kendi camiası için vereceği kararlarda bizi ne kadar kaale alacağı, gören gözler önünde yakın tarihin bütün olayları gibi apaçıktır.

Ve, biz Türkiye'ye gelen Avrupalı turistlere, Kapalıçarşı'dan hâlâ fes alıyorlar *diye gocunmaktayız.*

Son Arap-İsrail savaşının doğurduğu petrol sıkıntısı karşısında batılı milletler camiasının aldığı kararlar her türlü yoruma açık olarak tartışma konusudur. Ancak Avrupa'da çalışan yabancı işçilerin-işçilerimizin bu petrol sıkıntısının uzantısı olarak karşı karşıya kaldıkları kapıdışarı edilme tehlikesi, herhangi bir zuhuratta kuyrukçuluk siyaseti ile katıldığımız batılı milletler camiasındaki zavallı yerimize işaret etmektedir.

Milletimizin geleneksel çile çekme ve azla yetinme kabiliyetini dış ticaret açığını kapatmak kaygusuyla alabildiğine istismar eden batıcı zihniyet — bizi batıya mecbur eden siyaset —, son yarım yüzyıllık geçmişimizde el kadar köy çocuklarına mandolin öğretmek ve batı klasiklerini okutmak için bozkırın amansız sıcağında kerpiç taşıtarak Köy Enstitülerini *yaptırmıştı.*

Biz batılılara «aman siz bilirsiniz, eteğinize düştük, işçilerimizin ekmeğiyle oynamayın» derken — yani biz milletimizi doyuramıyoruz, böyle bir idareden yoksunuz derken —, batılılar çıkış kapısı bulamadıkları petrol sıkıntısı karşısında, Türkiye'nin kaynayan Orta-Doğu Milletleri nezdindeki geleneksel idareci şahsiyetine işaretle, «Türkiye Orta-Doğu'yu bizden iyi tanır» diyerek, bizim basiretimizden geçecek bir çözüm yolunu tembih etmeleri ibretli bir manzaradır.

İhracat yüzdelerinde en büyük payı almaya başlayan Orta-Doğu'ya — doğulu oluşumuzun şuuru ile — dönebilecek bir tavır olarak, geleneksel tarihî misyonumuzu gösterebilecek miyiz? Heyhat...

Bu, büyük ölçüde sanayi toplumuna geçiş dönemine girmiş Türkiye'nin kendi iç düzenine geleneksel toplum yapısından aldığı ipuçları ile kurup geliştirmesine bağlıdır. Dıştaki dışabağlılığımız, içteki dışabağımlılığımızdan gelmektedir. İçte, bağımsız, kendi kendine benzeyen bir idare, geleneksel doğulu yapımızı belirleyecek, bu da dıştaki yerimizi açığa çıkaracaktır.

Köylüsü şehirlisi, genci ihtiyarı ile korkunç bir değişim sürecine giren ve bu değişimin maddî-manevî sahada getirdiklerini yine kendisi kırık, dökük yorumlayan Türk insanı, şimdiye kadar aydın ihaneti ile belirlenmiş yerinde artık durmak istememektedir.

Zaten dişini tırnağına takarak, Avrupalı'nın bütün yabancılaştırma gayretlerine direnerek kazandığı maddî olanaklarla geleneksel toplum yapısını yeni dünya şartlarına adapte etmek istemesi, bu yolda sezgisi ile yaptığı seçimler, yabancılaşmış aydın'ın yaptığı hesapların tersine neticeler vermektedir.

Bazı çevrelerce Üçüncü Cumhuriyet *diye nitelenen bu yeni dönemde Türkiye'nin,* devlet olarak yapacağı seçimler, *Türk insanının kaderine eskiye nazaran daha tez ve daha derin tesir edeceğinden, bunun tepkileri daha sert ve daha değişik olacaktır.*

Hareket, 1974 senesi yayın hayatına, milletin kollektif şuurunda belirlenen yeni eğilimlerle, geçmişin ışığında, geleceğe dönük bir yazı proğramı ile girmek azmindedir.

Toplum yapımızı belirleyen temel millî özellikleri açıklığa kavuşturmak ve gerekli yorumları yapmak gayesi ile sürdürülecek olan iktisadî, siyasî, tarihî ve kültürel incelemelerin yanında, bugün için millet kaderi ile ilgili gördüğümüz her türlü olay ve uygulamalara daha yakından ve değişik biçimlerle eğileceğiz.

emperyalizmin ilk kurbanları müslümanlardır

"Doğulu düşmanının başını ezerek yok eder. Batılıysa onun tabiatını ve kalbini değiştirir.
EKBER İLAHABADİ

"Hak ehliyle sürekli bir savaş içerisinde olan bu dinsiz medeniyetten uzakdır. Bu medeniyet kalbin parlaklığını söndürüyor, hatta kalbi kendi kalıbından çıkarıp atıyor. Bu medeniyet hırsızlık teminini yapan geceyi gündüze aydınlığı karanlığa çeviren bir hırsızdır. İnsanı ruhsuz ve değersiz olarak boşlukta bırakıyor."
Muhammed İkbal

"Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar."
Mehmed Akif

Medeniyet kisvesi altında insan ruhsuz ve değersiz bir hâlde boşluğa sürüklenmektedir.

İslami Hareket, 14. Sayı, Nisan 1979

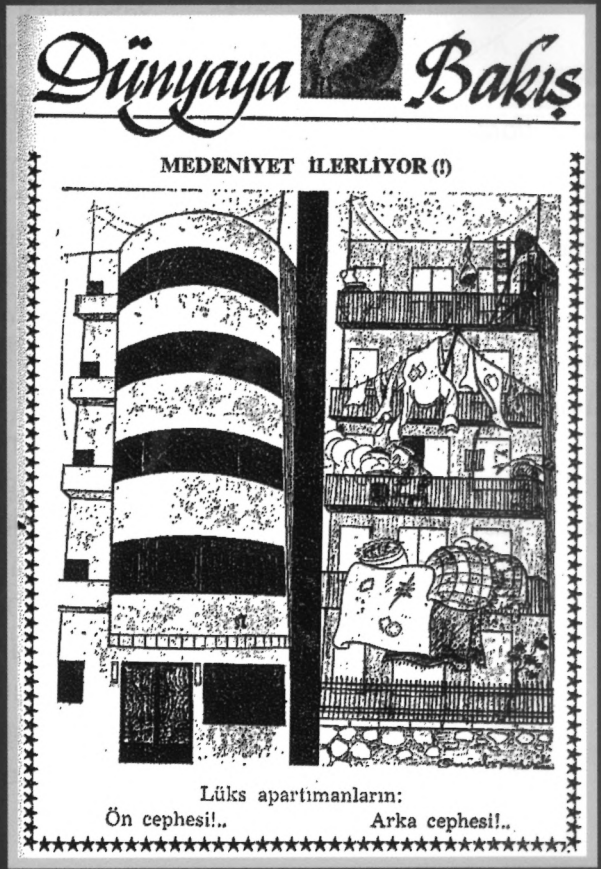

Lüks apartmanlar dışarıdan cazibeli görünse de içi ruhsuz yığınlardan ibarettir.

Oku, 12. Cilt, 137. Sayı, Eylül 1973, 19. Sayfa

şûrâ

"Medeniyet İslâmiyettir"

Müslümanlık Fransa'da ikinci büyük din oldu

İslamiyet Avrupa'da yayılıyor

Gayrimüslim topraklarda İslamiyet hızla yayılmaktadır. Avrupa, ilim ve teknoloji alanındaki ilerleyişini İslam'a borçlu olduğunu yeni yeni keşfetmektedir.

Şura, 17. Sayı, Mayıs 1978, Arka Kapak

anılan bu süreçte sol akımlar da güçlendi. Gelişen süreçte farklı toplumsal sınıflar arasında yaşanan iktidar mücadeleleri ile Batı, dönüşen toplumsal ve siyasi yapısıyla da farklılaştı. Bu farklılaşmalar beraberinde toplumsal mücadeleleri Batı siyasi kültürünün bir parçası hâline getirdi. Böylece liberal demokrasi içinde ilerleme inancı iyice pekişti.

Batı'da yaşanan bu gelişmeler dünyanın Batı-dışı bölgelerinde muhtelif gerekçelerle, ulaşılması gereken bir hedef hâline geldi. 19. yüzyıl sonunda sömürge olmayan az sayıdaki bağımsız devlet, Batılı devletlerin artan baskıları karşısında ayakta kalabilmek için Batı'nın yöntemlerini benimsemek gerektiği düşüncesiyle reformlara yöneldi. Bu devletlerin yüzlerce, hatta binlerce yıllık uygarlık birikimleriyle yeni süreç arasında ciddi uyumsuzluklar yaşanması kaçınılmazdı. Özellikle Osmanlı Devleti daha özel bir süreçten geçmekteydi.

Japonya'nın Rusya'yı yenmesinin de etkisiyle Batı'nın ilerleme düşüncesini benimseyen ulusçu hareketler 19. yüzyılın ikinci yarısında hem Osmanlı gibi yarı-bağımsız devletlerinde hem de sömürgelerde geliştiler. Bu hareketlerin başını çekenlerin çoğunluğu, bu ülkelerin gelişmekte olan orta sınıfına mensup aydınlardı. Batılı eğitim almış olan bu kişiler, ülkelerinin siyasi ve iktisadi bağımsızlığını sağlamayı ve halklarını Batı standardına ulaştırmayı ancak Batı modeliyle gerçekleştirebileceklerine inanıyorlardı. Bu ideal 1904-1905 yıllarında yaşanan Japon-Rus Savaşı'nı Japonya'nın kazanmasıyla daha da pekişmiş oldu. Zira Doğulu bir devlet olan Japonya'nın bu savaşı kazanması, kendi devletlerinin Batı karşısında ulusal bağımsızlığını hedefleyen ulusçu hareketler açısından güdüleyici bir sonuçtu. İslamcı dergilerde gittikçe öne çıkmaya başlayan İslam medeniyeti,

İslam'ın Avrupa'ya etkisi, İslam nizamı vb. kavramlar İslam'ın da bütünlüklü bir hayat nizamı olduğu düşüncesini dillendirmenin birer ifadesi olarak kullanılmaya başlandı. Çünkü Avrupa merkezli modernist söyleme göre, bir din olarak İslam'ın modernleşme ile paralel olarak hayatı şekillendiren bir güç olmaktan çıkacağı varsayılıyordu. Türkiye Cumhuriyeti devletinin de benimsediği bu modernist paradigmaya göre tüm dinler gibi İslam'ın da bireyin ve kamunun hayatını şekillendiremeyeceği, çağdaş insanın ihtiyaçlarını karşılayabilecek bütünlüklü bir hayat sunamayacağı varsayılıyordu. Bu paradigmaya göre yenilmiş ve başarısız olmuş insanların hayat tarzını şekillendiren din olsa olsa ancak bireyin vicdanında karşılık bulabilir fakat iktisadi, siyasi ve estetik değerleri şekillendirmeye müdâhil olmaması gereken arkaik bir kültür olabilirdi.

Tam da bu meydan okumaya karşı dönemin Müslümanları İslam'ın iktisadi, siyasi ve estetik süreçlerini de şekillendirebilecek bütünlüklü bir hayat nizamı olduğunu, bunu tarihi tecrübelerle de ispat ettiğini dile getirerek cevaplamaya çalıştılar. Müslümanların meramını anlatmak için kullanılabilecek "nizam", "sistem" ve "medeniyet" kavramları tam da bu ihtiyacı dile getirmede işlev görmekteydi. Sezai Karakoç'un "medeniyet" kavramına atfettiği anahtar rol, İslam *medeniyeti* kavramının müstakil bir dergiye isim olması bile başlı başına bu durumu yansıtmaktadır. Keza Batı'nın mevcut başarısının ardında İslam'dan istifade etmesine özel bir vurgu yapılması İslam'ın da bir medeniyet olduğuna dair savunmaların bir göstergesi olarak anlaşılmalıdır.

Bu dönemde, Haydar Bammat'ın *Müslümanların Gerilemesi ile Dünya Neler Kaybetti* kitabının çok

Müzik Kavgası Değil: Medeniyetler Ve Zihniyetler Savaşı

— Azerbi medeniyetlerin bütün kötülük taraflarından sıyrılmasından bir hedefi haline evirilen Bethoven ailesi Mozart'ı [illegible]

Talat Halman

— Tepeden büyük hatalara rağmen, bir kültür medeniyet ve zihniyet savaşında millet tarafını tutmağa için teferik ediyoruz.

MÜCADELE 4 — 10 OCAK 1972

Itri ve Dede Efendi bir müzik anlayışını değil, bir zihniyeti temsil etmektedirler. Düzenlenecek olan Itri gecesine karşı çıkmanın temelinde farklı bir emel mevcuttur.

Yeniden Millî Mücadele, 2. Cilt, 101. Sayı, Ocak 1972, 11. Sayfa

Yağmur Yayınevi George Orwell'in sistem eleştirisi içeren eserini basıyor ve bu kitabın reklamı bütün dillerde basılan büyük eser şeklinde veriliyor.

Milli Gençlik, 3. Dönem, 2. Sayı, Ocak 1975

satanlar arasına girmesi aynı ihtiyacın doğurduğu ilgi ile açıklanabilir. Öyle ki sonraki yıllarda da gerek çeviri eserlerde gerekse de telif çalışmalarda bu kavramlara yüklenen anahtar rol artarak devam edecektir. Nitekim dönemin dergilerinde Batı'nın medenileşme dediği şeyin *denileşmek*, yani alçalmak olduğunu, bu medeniyetin insanları buhrana sürüklediğini, maddi bakımdan zenginleşmenin insanların sorunlarını çözmeye yetmeyeceğini, Batı ideasının içinde saklı olan hayat atılımının son sınırına vardığını ve tükenmeye yüz tuttuğunu, Batı'nın açmazda olduğu ve artık bir uygarlık krizinin başladığını, birçok Batılı yazarın insan fıtratına olan vurgusunun esasta farkında olmadan İslam'a duyulan ihtiyacı gösterdiği sıklıkla dile getirilir. Yine insan hakları, emek, kadının hak ettiği değer gibi konuları ancak İslam ile elde ettiği, insanlığın karşı karşıya bulunduğu Batı sömürüsünün İslam ile engellenebileceği, kadını nesneleştiren çıplaklık kültürünün İslam'a iltica ile aşılabileceği, iktidarsız kılınan kitlelerin ancak İslam ile şahsiyet kazanmaları hâlinde aşılabileceği dergilerin temel gündemleri olarak yazı konusu olmuştur. İslami hayatı tercih etmesi neticesinde yoğun bir ilgi odağı olan İsmet Özel'in 1978 yılında yayımlanan *Üç Mesele: Teknik, Medeniyet, Yabancılaşma* eseri tam da derli toplu ve derinlikli bir şekilde Batı eleştirisi olarak dönem Müslümanlarının el kitabı hâline gelmesi de bu çerçevede anlaşılabilir.

İslam ve Bilim

Bu dönemin dergilerinde Avrupa'nın katettigi bilimsel, ekonomik ve teknolojik gelişme ile Müslümanların seviyesi arasında yapılan mukayese Avrupa'nın üstünlüğünü simgeleyen maddi ve ekonomik değerleri yüceltme ve içselleştirmeye yol açmaktaydı. Buna karşın İslamcılar, özenle ekonomik kalkınma ve

teknolojik seviye ile kültürel ve manevi değerler arasında bir ayırım yapmayı da ihmal etmiyorlardı. Bu dönemin dergilerinde yer alan yazılara göre Batı'da gelişen teknik ve fen bilimleri evrensel gerçeklikleri olan maddi değerlerdir. Bu yüzden de bunların kullanımı veya ithalinin herhangi bir sakıncası olamaz. Yazılarda gözlemlenen baskın kanaate göre İslam dünyasının geri kalmasının birinci sebebi, teknik ve bilimler alanında Batı'daki gibi bir yeterlilik gösterememesidir. Bu düşünceye göre makinenin kendisinde iyilik ve kötülük ya da hayır ve şer vehmedilemez. Makinenin hangi amaçta kullanılacağı önemlidir. Mesela matbaada İslami tebliği yapan bir kitap da basılabilir, küfrü ve hayasızlığı teşvik eden bir kitap da. Teknolojinin diğer bütün ürünleri de bu türdendir. Batı, teknolojik gelişmeyle kalkınıp İslam dünyası üzerine hegemonya kurduğuna göre, bizim de en azından bağımsızlığımızı kazanmak ve daha müreffeh bir hayat kurmak için teknolojiyi almamız, geliştirmemiz ve kullanmamız bir zarurettir. Nitekim dönemin yaygın değerlendirme biçimine göre kalkınmanın biri maddi (sınai), diğeri manevi (ahlaki) iki ana boyutu vardır ve Müslümanlar bu her iki boyutu paralel olarak gerçekleştirmek durumundadırlar. Bu çerçevede pozitif bilimlerin Kur'an-ı Kerim'i doğrulayabileceği inancı varsayılıyordu. Bu varsayımın kolaylıkla kabul edilmesi de aslında teknoloji transferini kolaylaştırma amacına dönük zihinsel bir hazırlıktı.

Kuşkusuz İslamcıların bu tezlerini temellendirdikleri iddiaya göre, Batı'da bilimi ve teknolojiyi mümkün kılan felsefi ve bilimsel miras zaten İslam dünyasından alınmıştır. Bu önermeyi temellendirmek için muhtelif Batılı düşünce insanlarının ağzından "Rönesans'ı İslam'a Borçluyuz" mealinde yazılar yayınlanır. Dolayısıyla yeni ve geliştirilmiş şekliyle bunu almak,

MÜMİN KÂFİR

FELSEFE

Kâfir — İslâm felsefesine göre...

Mümin — Durun, durun, boşuna yorulmayın! İslâm felsefesi diye bir şey yoktur!

Kâfir — A, o ne demek?

Mümin — Şu demek ki, siz, tarafsız bir görüşle, yâni bir nevi felsefe görüşüyle, ya felsefenin ne demek olduğunu bilmiyorsunuz; yahut da ve en doğrusu, İslâmlığın ne demek olduğunu!..

Kâfir — Yâni İslâmlıkta düşünce yok mudur?

Mümin — Düşüncenin ana madeni İslâmlıktır. Fakat bu, felsefe değildir.

Kâfir — Ya nedir?

Mümin — Demin tarafsız bir görüş diye bir tâbir kullandım. İşte felsefe, tarafsızlıktan yola çıkıp, bulacağı veya bulamıyacağı nisbet ve istikametlere göre kendisine taraf arayan hayalî düşünce manzumelerinin adıdır. Hakikat, felsefe için gûya varılması lâzım gelen, fakat aslâ varılamıyan, varılamıyacak olan bir gaye, bir ilk mahrumiyettir. İslâmlıktaysa, sadece sebep ve bir ilk nailiyettir. Yâni İslâmlığın tekeffül ettiği hakikat peşindir. Ondan yola çıkılır, düşünce onu takip eder ve sonra muradına ve mizanına kavuşur! İman dedikleri de budur. Lütfen anlayınız; birbirine zıd iki usûl, birbirinin aynı sanıyor da, bir takım fikir züppelerine İslâm felsefesi diye bir lâf ettiriyor! İslâm felsefesi yok, peşin bir esasa bağlı İslâmî hikmetleri vardır. Her şeyden evvel bu noktayı aydınlatalım! Şimdi «İslâm hikmetlerine göre...» diye söze başlayarak sorabilirsiniz! Buyurun!

Kâfir — Aman, gürültüye getirmeyin! Kendinizi müthiş bir zaafa düşürdünüz! Âdeta şu anda bütün dâvayı kaybettiniz! Bir lâhza düşünürsem bulurum!

Mümin — Serbestsiniz! Tıpkı felsefe gibi... Düşünün ve bulduğunuzu zannedin.

A.D.

Hikmet

İSRAİL oğullarının zahitlerinden birisi, her sene muayyen günlerde iftar etmek şartiyle tam 70 yıl oruç tutar. Neticede Allaha, şeytanın insanları nasıl kandırdığını kendisine bildirmesi için dua eder. Fakat duası kabul olunmaz. Duada ısrar eder. Yine kabul olunmaz. Zahit, içine kapanıp acı acı bu hali düşünür ve bu defa şöyle dua eder:

— Yarabbi, ben ne yaptım? Gurura düştüm. Seninle bu perişan kulun arasındaki hatalarımı, ayıplarımı, kötülüklerimi düşünseydim daha iyi ederdim. Sanki ben şeytanın iğvasından masûm imişim gibi, neleri de öğrenmek istedim! İlk dua ve istediğimden istiğfar ederim!

Hitap gelir:

— İşte bu istiğfarın, 70 sene oruç sevabından daha makbuldur.

★

Ebu Hafas Kebir Hazretleri:

— Boyuna nefsini kötülemeyen ve her nefeste onun arzusuna zıt iş görmeyen kimse mağrur ve kibirlidir. Nefsine değer

İslam ve felsefe arasındaki farkı hayali bir mümin ve kâfirin konuşturulması suretiyle açıklanıyor. Felsefe bir hakikat arayışı iken İslam, hakikatin bizatihi kendisidir.

Büyük Doğu, 11. Cilt, 5. Sayı, Ekim 1964, 7. Sayfa

İlâhî Işık

İyilerin Kadri bilinmezse, Allah kötüleri başa getirir

İyiler yer yüzünün kıvamı mekanizmasıdırlar. Az da olsalar cemiyet bu gibi kimselerle yükselir, hakiki hayata kavuşur. Ekmeğin mayası, ekmeği güzelleştirdiği olgunlaştırdığı gibi yer yüzünde de iyiler insan hamurunun mayası gibidir. İnsanları olgunlaştırır, kemalâta ulaştırır. Yer yüzünün kıvamı saadet selâmet bu gibi kimselere muhtaçtır. Onlar hakikatı bilirler, görürler, duyarlar ve cümleyi de onu gören aydınlatırlar. Bu sureile âlemler yer yüzünün mayasıdır, onların sâdeet tanıdıkça sander selâmete de insanlar kavuşmuş, bu maya ile insanlık kemalâta ulaşmış olur. Resûlullahın bu gibi kimseleri kastederek ölümün ölümü ölümü gibidir buyurmuşlardır. Bu gibi âlimler dünyadan giderse, yer insandar başa geçer insanlara kötü sözü kötülüğü aşılamak yolunu güder. Her yerde de kötülük dağılır, her evde kötü fikir, kötü düşünce, kötü söz, kötü fiil hâkim olur. Bu hâkimiyet dolayısiyle mayası bozulmuş beşeriyet kendisine gelemez. Çünkü o hakikatı söyleyici duyurucu insanlık mayasını sunucu kimseyi kaybetmiştir. Kötülükler kaim olduğu da insanlık kötüleşir. Resûlullah bir Hadisi Şerifinde «Ya cüddiyetle iyiliği emredersiniz kötülükten nehyedersiniz. Yahut da içinizden en serîlerinizi size hâkim olur. En hayırlınız duâ etse bile duâsınız kabul olmaz» buyurmuşlardır. Asırlar Sürecinde de İsrail oğulları içinden kötü olanları Davut ve Meryam'ın oğlu İsa lisaniyle tekfir edildi. Çünkü onlar isyan ediyorlardı. Zülüm ediyorlardı. Yaptıkları fenalıkları birbirinden men etmiyorlardı. Onların yaptıkları şeyler ne kötü şeyler buyurulmuştur.

Her Müslüman bu âyeti kerimeden ibret alıp, kötü şeyleri yapanları men etmek yolunu güdecek ve her zaman iyi insanları da başa çıkarmak yolunu gidecektir Çünkü insanlar, daima Resûlerine doğru giderler. Büyükler emirnamede bakîm emrisi nurur. Onun yolundan insanlara yakın tutar. Zülmeden kavuşu sonu kötülüklüdür. Her yerde zülümden uzak sözler söylemecek, âficeler yenilecek, insanlık bunuda yücelecektir. Zalim edenler ser insanlardır ki, daima Allahın gadabına uğramış, kitbülerdir. Cehennem bu gibi kimselere mekânı mevadır. Orası ne kötü bir yerdir. İyiler, iyilik emreden itibirsiz kimselerdir. Gösülleri hakka hizmet yolunu tutarlar. İşlerini meşveretle görürler, adaletten ayrılmazlar. Zülüm cevri cefaya yaklaşmazlar, ahlâklarıda dururlar, hakkı sevarler sevdirirler. İnsanları barıştırır birleştirirler. Zalimler ancak kendisi için yaşayan kibirli haktan gafil, kibrinden kabına sığmayan insanlardır. Hercak dünyayı görür. Gözleri maldu parda, ünüformsuzdurlar. Köpekler gibi et kokusu, dünyalık verenlerin arkasında koşar, onuda bu yaşlarını geçirirler. Bile bazı ile insanları aldatırlar.

İyiler, bunun aksi olarak doğru yolu güderler. İnsanları başa çağırırlar. Şerden men ederler bundan dolayı Kur'an-ı Kerim Âli İmran Sûresi 104. âyeti kerimesinde (İçinizden insanları hayra çağırsınlar, iyiliği emreder, kötülükten mün eder bir cemaatinden bulunsun) buyurulmuştur. Bu hayırlı ümmet insanı kâmil âlim zatlardır. İnsanları hayra çağırırlar, kötülükten men edeceklerdir. Eğer böyle bir varlık bulunursa, o cemiyet insanları hayra dönerhayır iyler cemiyette, bu hayırlı insanların iyi sözleriyle hayat bulur. Kuru topraklar yağmur karşılarıyle hayat bulduğu gibi insanlıktan unuklaşmış hayırlı sözlerle yağmur damlalarıyle hayatı bulduğu gibi kalbinde bu hayırlı sözlerle hayat bulur. Mü'minlerde bir bu yola gidecek, insanlara hayat verecektir.

(Süzler iyiliği emreder, ve kötülüğü nehyeder olduğundan insanları hayır için meydana çıkarır. maş iyi ümmetinin buyurulur. Bu âyeti kerîme bir müslümanlarını vazifelerini bildirir. İnsanlara hayra çağırır bir ümmet olduğumuzu duyurur.

Görülüyor ki, Müslümanların vazifeleri, insanları daima hayra çağırmak, hayır yolları insanlardan arzulamaktır. İyiler yer yüzünün ışıklarıdır. Bu ışıklar ne kadar çoğalırsa yer yüzü de o kadar aydınlanır. Onların sönmesi ölmesi yoluyla da zeriler başa geçer cihan zülmet içinde kalır.

Muhterem Abonelerimiz

GAZETEMİZ SENESİNİ İKMAL ETMİŞ BULUNMAKTADIR.

İ İNCİ SAYIDAN BAŞLIYAN YILLIK ABONELER İLE 12 NCİ SAYIDAN EVVEL BAŞLIYAN ALTI AYLIK ABONELER SONA ERMİŞ BULUNMAKTADIR.

BU ABONELERİMİZİN, ABONELERİNİ YENİLEMELERİNİ RİCA EDER SELÂM VE SAYGILARIMIZI SUNARIZ.

İLÂHİ IŞIK

CUMA HUTBESİ

M. Kemâl Pilavoğlu

Ey Müslüman!.. İleri, Daima ileri gideceksin

Kitabın olan mukaddes Kur'an-ı Kerîm, sana ilerlemeyi, daima ileri gitmeyi emreder. Önderimiz olan Muhammed Aleyhisselâm da, bütün hayatında daima ileriyi emretmiş, Ashabı da bu yolda ilerleyerek, nâmûsları yemiş, dünyaları fethetmiştir.

Ey Müslüman!... Sen de onlardan örnek alacaksan, ileri, daima ileri gideceksin. Bizandız, Kisralar, kitâbı Müşrikler Ashabın bu ileri duyuşu, çalışması karşısında yenilmişler, eğilmişler, İslâm hükümleri de bütün dünyaya asâletsi duyurmuşlardır. Sen de bugün, kendi kabuna çekilmiş, ilerîden mahrum, çalışmaktan usak bir vaziyette duruyorsun. Sen, büyük önder Muhammed Aleyhisselâm'ın kendine örnek tutacak, çalışacaksın. Harbin de, sulhun da Allah'ın yolunda ilerleyeceksin.

Kur'an-ı Kerîm, iyi şeyleri emreder, kötü şeyleri de, senden menneder. Sen de iyi şeyleri yapmakla ilerleyeceksin. Kötü şeyleri de yapmıyacaksın. İyi şeyleri, emirler insanlara hayat bahşeder, yükselitir. Kötü şeyler de insanları geri çıkartır. Sen iyi şeyleri yapmakta geçe, gündüz çalışacaksın, kendine düşe düşe etiğin gibi, mensup olduğun cemiyeti de iyiliğe yakına götürmek için, çalışmak ve çağırmak sun. Bununla ilerleyeceksin.

Herşein mânası; insanın maddî ve mânevî hayata ilerlemek, onları refah, saadete kavuşturmak yollardır. Sen de Fende, İlmde, Zirvatta, ticarete gösterdi açacaksın, zaruri sanâyiin ilmleri harbaten iyi bilmeye çalışacaksın. Bu senin dinî vazifeden dir. Sonra boş oturmak yakışan. İlerleyecek, daima ilerleyeceksin. Dine, fenne, sirnata, ticarete dair ilmleri öğreneceksin.

Ey Müslüman!.. Bütün Ashap, Resûlullah'tan örnek alarak geze, gündüz çalıştılar, uğraştılar. Sen de onların hayranı bahtiçe boy bunu göreceksin.

Tarih Hazreti Ömer'in adaleti, çalışması ve insanlığa hizmetini hürmetle kaydeder. O, halifo olunca «Ben kâinâtçeyin hâmeteyiyim. Bu uğurda devam edeceğim, durduğum, boş durmıyacağım» demiş, bütün hayatını da, bu uğurda vermiş, boş durmamış, boş durmaları da, iyi görmemiştir. Namaz zamanından hariç, Mescidde oturmaları, boş durdukları için onlara çalışmağı emretmişti. Onlar:

— Ya Halîfe!. Biz müteveklilleriz deyince Hazreti Ömer onlara kızmış:

— Siz dini yanlış sahiyorsunuz. Müteveklil çıplar, çubuklar da, sonra Allah'a tevekkül eder. Siz müteveklillerdensiniz. Yâni yiyiciferdensiniz. İstihsiyete ben sizermek yoktur, çalışacaksınız diyerek onları çalışma sahasına sevketmiştir.

Ey Müslüman!. Sana tekrar söyleyem çalışacaksın ilerî daima ileri gideceksin. Resûlullah'ın sahabının yolunu gideceksin. İslâmiyet her hususta faaliyeti emredenlen sen temkel temkel oturamazsın. Küçüğe el uzatamazsın. Her iyiliğe el uzatacak Resûlullah'ı, sahabın örnek tutacak, geze gündüz çalışacaksın. Bu senin namaz zamanından sonra en büyük bir ibâdetindir. Ashabı bir kak onlar ezan sesini işitince Mescide koşarlar, namazdan sonra ilim, sirnat, ticaret sahalarına değilerdi. Sen de öyle olacaksın. Namazın kılacak zamandan sonra da iş sahasına değilecaksın. İlim, san'at, sirnat, ticaret yollarında çalışacaksın. Ancak eşkıya ticaretsiz zamanlarında istirahat edebilecektin. Başka asırlara hep iyi yollarda hadef edeceksin. Bununla da insanlığa hizmet edeceksin.

Ey Müslüman!.. İleri daima ileri gideceksin.

İBRET ALMAZMISIN SEN?

Bakıp ayn sendeyse, ibret almazmısın sen?
Zikrediip Mevlâyı, hemen almazmısın sen?
Güneş, Kamer, Yıldızlar döner üstünde,
Yarattın Hüdâyı, ülkünden kisret almazmısın sen?
İnsanın kadri, muhabbetiyle olur Hak indinde,
Hidayet, muhabbet yollarına duyurur Hak kitabında,
İnsanlık, şeref kazanır Resûller yolunda,
Resûller yolunu bilmezmisin sen?
Âleme geldin dün için, ikrar için Hak için.
Yak kalbinde bir şen, bu yolda Allah için.
Çalış nûru insana Hakka vermek için.
Çabuşp alkrî bîrvildun bir zevk almazmısın sen?
Düşün ses bu âlemde ne dünyalara girmelisin,
Geçeceğin ayrıntı kildun izin olduğunu bilmelisin,
Eğer Mü'min isen bunu bîrsu düşünmelisin,
Mevlâyı zikrevmekten lezzet almazmısın sen?
Ölüm olmasa dünya hoşsur diyenler çok hata söyler,
Bir ölmeden de, bu dünyanın elem gam olduğunu söyler
Geçmişlerin âkıbeti bunu değil sana bakîbini söyler,
Uyar kalbini bu sözlerden ibret almazmısın sen.
Bu gün bin mânalı bir gün olda,
Saatleri sürüşle dolda,
İbret alsa, ibret aldı bu sözlerden,
Hakikatın ibret almazmısın sen?

Hainlere Hitap

Buzturafı Sayfa 7 de

Hain güler yüzle bakan bile aldanma
Kalbinde merhameti insanı var sanma
Sende tarihteki bunalar gibi atışta yanma
Hainse yoldaşına bakı olursun hain
Hainler dünyayı iyilik zannına itfaal ettiler
Kanunları kitapta yanlı kaldı, mazumları öldürdüler
Bir zanı ışa yüzünde hanıpısı cinayeler işlediler
Hainse yoldaşına bakı olursun hain
Tarihe bir bak bir daha bak da ibret al
Kendini insanlığı bakılardan kora, gel
Hainse yoldaşırsan mutlaka bakı olursun bil
Hainse yoldaşına bakı olursun bakı

HALİL ÇUVALDIZ

Müslüman atıl bir vaziyette kalamaz. İslam, her daim ilerlemeyi ve eylemde bulunmayı emretmektedir.

İlahi Işık, 2. Cilt, 25. Sayı, Ekim 1967, 8. Sayfa

Muasır medeniyet yolunda İslam dünyası hayal edildiği derecede gelişim gösterememiştir. İstisnaları olmakla birlikte yapılan iş batından ilim ithalidir. İslam âlemi bu noktada kendi kusurlarını tespit etmeli ve bunların çaresini bulmalıdır.

İslam Medeniyeti, 2. Cilt, 13. Sayı, Ağustos 1968, 3. Sayfa

İLÂHİYAT

Süleyman Arif EMRE
(Milletvekili)

Fennî Cihad

İslâm âlemi zaruriyet şartları içerisinde İslâm dininin kemâline ilgiyle bir medeniyet seviyesine erişememiştir. Bu istikamette bazı gelişmeler müşahede edilmekte ise de, bu gelişmeler müslümanları, batının siyâsi ve iktisadî hakimiyetinden kurtaracak ve batı tekniğine eriştirecek sür'atte değildir. Bu hamleler daha ziyade taklit safhasında olup, müsbet fimlerin yapıcı, keşif ve icad edici ana kaynağı, İslâm dünyasına mal edilmiş değildir. Yapılan iş pek az istisnası ile batıdan ilim ve vasıta ithalinden ibaretür. Bu gidişle günün birinde gelişmiş batı memleketlerinin seviyesine erişilse bile, bu zaman zarfında çok hızlı ilerleyen batı ile aramızdaki mesafe daha fazla açılmış olacaktır.

Şu netice, bahmın daha uzun zaman âleminizi siyasi ve iktisadî hâkimiyeti altında tutacağını göstermektedir.

İslâm âleminin şâafı, hasımlarının yıkıcı ve istismarcı politikalarından ziyade, kendi bünyesinde baggösteren ihmallerin tabii bir neticesidir. Teknik ve ilim yarışının muâsır stratejisine intibak bakımından, islâm alemi kendi kusurlarını tesbit etmeli ve bunların izalesi çarelerini bulmalıdır.

İslâmda ferdin olgunlaşması, kendi kusurlarını tashih etmesi ile mümkündür. Buna Kur'an lisânı "Nefsi Levvâme" demiştir. Kendi kendini tenkid eden, beğenmeyen, kusurlarını izâle eden nefis demektir. Tıpkı bunun gibi cemiyet olarak tekâmülümüz de içtimai bir nefsi levvâme şuurunun teessüs etmesine bağlıdır.

Bu istikâmette yapılacak çalışmaların, gelişen ve değişen dünya şartlarının doğurduğu yeni meseleler karşısında, İslâmın hükmünü tesbit etmek, gelişmelerden yararlanmak ve zararlarından korunmak için usuller ve çareler aramak şeklinde tecelli edeceği aşikârdır.

İctimai, iktisadî, teknik ve siyasi olarak yeryüzünde vukua gelen her değişiklik veya ilerleme karşısında İslâmî kalmak hayasiyetli yaşamak için gereken mücadeleden kaçmak demektir. Ortaya çıkan her gelişme ona malik olmayan cemiyetler için bir va-

başyazı

MÜSBET İLİM ve İSLÂM

Prof. Dr. Necmeddin ERBAKAN

Sözlerime başlarken önce Cenab-ı Hakk'a hamdü senalar ederim ki, bendenize çok sevdiğimiz Konya'dı, bir hafta gibi kısa bir müddet içerisinde iki kere sizlere hitap etmek şerefini bahşetmiştir.

Bu defa Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyetindeki arkadaşlarımızın daveti üzerine aranıza gelmiş bulunuyorum. Bundan dolayı büyük bir bahtiyarlık içerisindeyim.

Sözlerime başlarken her şeyden önce bu güzel akşamı meydana getirmek hususunda gayret sarfeden Konya Yüksek İslâm Enstitüsü Talebe Cemiyetine teşekkürü bir borç bilirim.

Bugün size çok önem vermemiz icap eden bir konu üzerinde konuşmak için huzurlarınıza gelmiş bulunuyorum. Bu konunun adını kısa olarak «İslâm ve İlim» diye adlandırdık. Bu ismi niçin koyduğumuzu konuşmamız yapılığımız zaman inşâallah hep birlikte görmek imkân ve fırsatını elde edeceğiz.

Böyle bir konuyu aramızda konuşmaya çok büyük ihtiyacımız var. Çünkü Müslümanlar olarak dünyanın gelmiş geçmiş en büyük düşünce sistemine sahip bulunuyoruz. Fakat bu büyük düşünce sisteminin ve Müslümanların -mücadele suretiyle sevapları ve şerefleri artsın diye- karşılarında daima bâtıl fikirler olageldiniştir. Bu bâtıl fikirler, bir Müslüman diyarı içerisinde bizleri, kendi dinimizi, kendi Müslümanlık hakikatlarımızı öğrenemiyecek hale getirilmişlerdir. Bakın, ben bugün size dinimizin verdiği hızla yazılmış olan ilmî çalışmaların bazılarından bahsedeceğim. Eminim ki, çoğumuz bu çalışmalar hakkında fikir sahibi değiliz. Niçin? Çünkü kendi kendimizi öğrenmeğe imkân bulamamış bulunuyoruz.

Mevzuu girmeden önce, mevzuun ehemmiyeti hakkında bir noktayı belirtmek istiyorum: Bizim düşünce sistemimizde aslında hiç bir noksanımız yoktur. Ancak yetiştirilme tarzımız dolayısiyle yanlış düşüncelere düşebiliyoruz, O da şu: Efendim, orta-

NOT : Bu yazı, Prof. Dr. Necmeddin ERBAKAN Bey'in Konya ve yurdun çeşitli vilâyetlerinde vermiş olduğu konferansın tam metnidir.

Prof. Dr. Necmettin Erbakan *İslam Medeniyeti dergisinde* yer alan yazısında İslam ve ilim konusunu tartışıyor. Bunu yaparken de bilimin kendisinden referanslarla savını açıklıyor.

İslam Medeniyeti, 2. Cilt, 22. Sayfa, Ağustos 1969, 12. Sayfa

Hayatın sırrı maddeci görüşlerle açıklanabilir mi? *Seher Vakti* dergisi, ironik bir dille bu konuyu irdeliyor.

Seher Vakti, 1. Cilt, 7. Sayı, Mayıs 1970, 13. Sayfa

"İstikbalde, silah, kılıç yerine hakiki medeniyet ve maddi terakki ve hak ve hakkaniyetin manevi kılıçları düşmanları mağlûp edip dağıtacak."

Zülfikar, 10. Sayı, Eylül 1964, Kapak

Müslümanların kendi öz mallarına sahip olmaları anlamına gelecektir. Zira, Hz. Ali'nin ağzından "İlim ve hikmet müminin yitiğidir. Müşriklerin ağzında dahi olsa onu kapıp alsın." diye aktarılan vecize örneğinde olduğu gibi, "İslamiyet terakkiye mâni değildir." muhtevalı yazılara sıkça rastlayabiliriz.

Esasen tüm bu tartışmaları, Said Halim Paşa'nın doğru bir soru olup olmadığını düşünmemizi önerdiği "Niçin Geri Kaldık?" sorusu çerçevesinde yapılan değerlendirmeler olarak anlamak mümkün görünüyor. Bu yazılarla bir yanıyla teknik üstünlüğü elinde bulunduran Batı'ya ve Batıcılara karşı İslam'ın medeniyet birikiminin tıp ve kimya gibi alanlar başta olmak üzere bilimsel gelişmelere karşı olmadığı, bilakis bu gelişmelerin önünü açtığı savunması yapılırken diğer yandan da Müslümanların içinde bulundukları zayıf durumdan bilimde ilerleme yoluyla çıkılabileceği dile getirilmektedir. "İslam Medeniyetinin Terakkiye Verdiği Ehemmiyet" bağlamında çok sayıda yazı ve değini dergilerde yer alır. "Maddi ilimler dünyayı, manevi ilimler de kalpleri ihya eder" çerçevesi ile dile getirilen yaklaşımla bilim ve din ilişkisini telif eden yazılar dergilerde ağırlık oluştursa da özellikle İsmet Özel'in *Üç Mesele* kitabında çerçevesi şekillenen pozitif bilimin Batı dünya görüşü ve hayat tarzı ile irtibatını gündeme getiren eleştirel bir yaklaşım da yine bu dönemde şekillenmeye başlıyordu. Bu eleştirel ve ihtiyatlı tutum 1960'lı yılların popüler siyaset anlayışı olan planlı ekonomi ve kalkınma stratejilerine yönelik olarak da Müslümanlar arasında gittikçe farklılaşan bir düşünsel ayrışmanın işaretleri olarak da okunabilir. Zira, bir yanda "Kutsal Dinimiz Daima Kalkınmayı Emreder", "İslam'da İlim ve İlerleme", "Gelişme ve Tekâmül Amili: İslam" başlıklı yazılar yayımlanırken diğer yandan da *Üç Mesele* etrafında bir değerlendirme yazısına rastlamak mümkün olabilmektedir.

Maddeciliğe Karşı Maneviyatçılık

Dönemin dergilerinin üzerinde durduğu en önemli konulardan birisi de Batı merkezli gidişatın maddeci bir zihniyet esasına dayandığı ve manevi bakımdan modern insanın büyük bir buhrana sürüklendiği önermesi etrafında şekillenmiş görünmektedir. Bu yaklaşıma göre Batı insanının 19. yüzyılın yarısında başlayan 20. yüzyılda büsbütün bir ruhsal köksüzlüğe sebep olan bu maddeciliği felsefe ve sanat akımlarında hemen her şeye karşı şüpheci ve inkârcı bir kavrayış biçimini belirleyici ana akım hâline getirmiş görünmektedir. Dergilerdeki yazılara göre niceliğin egemen olduğu Batı dünyası, özellikle Birinci ve İkinci Dünya savaşları ile tamamen ruhsal kopuşlara sahne oldu. Komünizm, faşizm ve Nazizm gibi ideolojik çerçevelerin de Batı insanının bu buhranını çözmekten çok, daha da derinleştirdiği dillendirilmektedir. Derinleşen bu krizin en büyük göstergelerinden birisinin makinelerin insan iradesinin kontrolünden çıkması olduğunu dile getirilen, teknolojik imkânların çoğalması ile insanın kuşatılmışlığının daha da arttığını vurgulayan eleştirel yazılar dikkat çekmektedir. Gelinen bu noktanın sürdürülemez olduğunu dile getiren söz konusu yazılarda ruhçuluk devrinin geldiği söylenirken esasen maneviyat vurgusu yapmaktadırlar. Ruhçuluk, *Büyük Doğu* dergisindeki ifadeleri esas alırsak, "Eşya ve hadiseleri, kuru müşahede ve kuru akıl ve kuru bilgi kanunları üstünde, madde gözüyle görülemez ve ölçülemez müessirlere bağlamak" şeklinde tanımlanmaktadır.

Batı dünyasını, aşağı kısmı dolarken yukarısı boşalan kum saatine benzeten bu değerlendirmeler maddileşmeyle orantılı olarak bir maneviyat kaybı yaşandığına dikkat çekmektedir. Bu mücadeleyi ruh ile madde, iman ile küfrün mücadelesi olarak değerlendiren yazılar bu durumun eninde

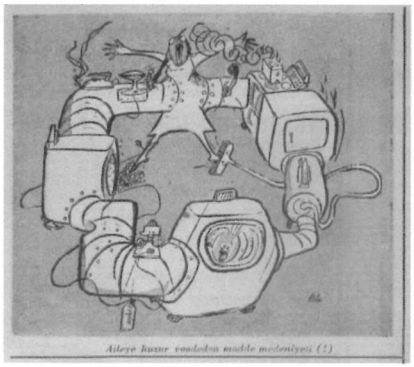

Madde medeniyeti aileye huzur verir mi?

Büyük Doğu, 10. Cilt, 27. Sayı, Eylül 1959

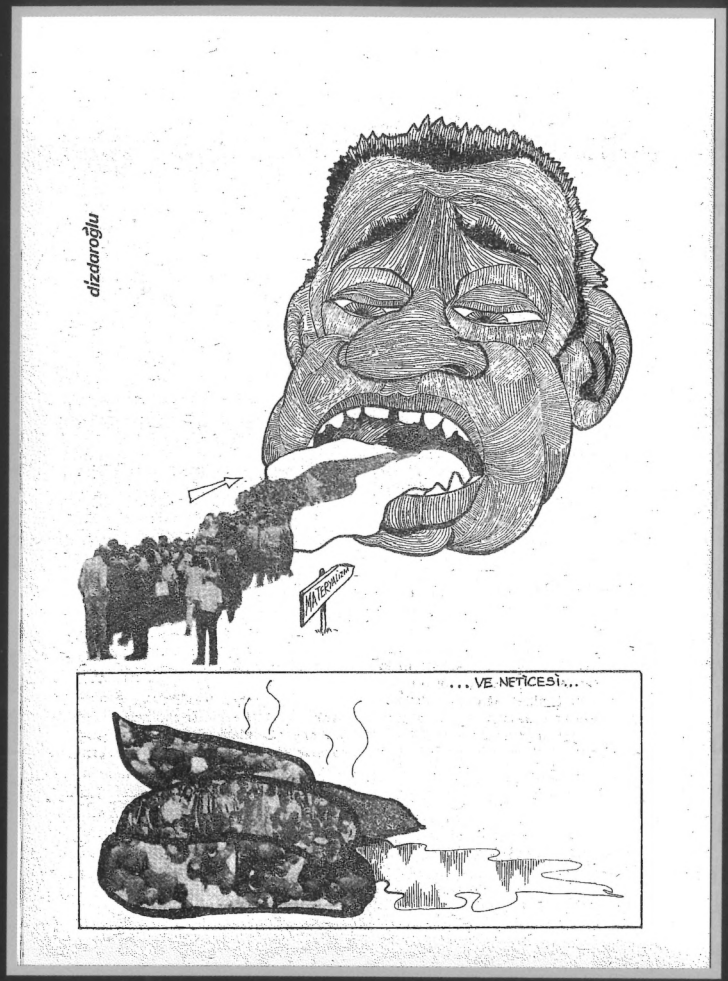

“Materyalizmin yolu lağım çukurundan beterdir.”

Gölge, 1. Cilt, 6. Sayı, Mayıs 1976

Kainat ruhsuz oyuncaklardan husule gelmemiştir.

Seher, 1. Cilt, 9. Sayı, Temmuz 1970

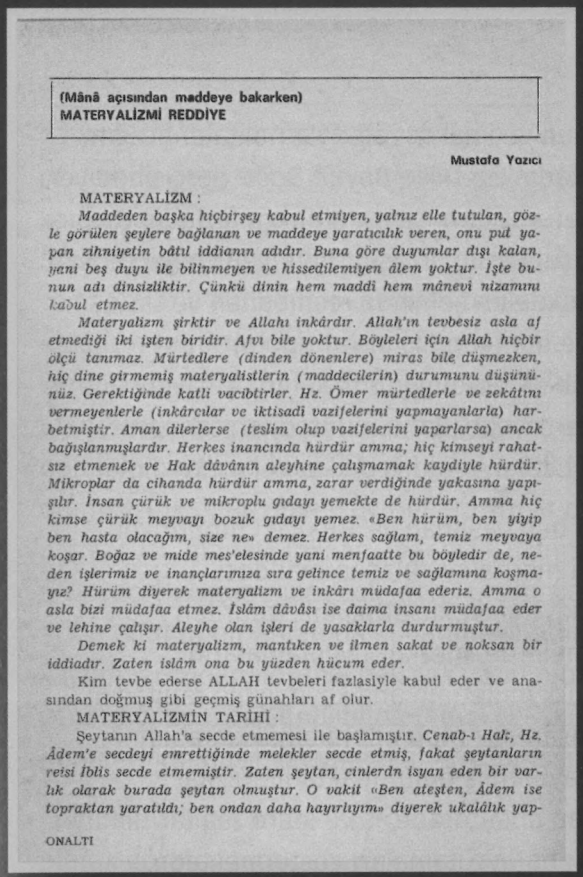

(Mânâ açısından maddeye bakarken)
MATERYALİZMİ REDDİYE

Mustafa Yazıcı

MATERYALİZM :

Maddeden başka hiçbirşey kabul etmiyen, yalnız elle tutulan, gözle görülen şeylere bağlanan ve maddeye yaratıcılık veren, onu put yapan zihniyetin bâtıl iddianın adıdır. Buna göre duyumlar dışı kalan, yani beş duyu ile bilinmeyen ve hissedilemiyen âlem yoktur. İşte bunun adı dinsizliktir. Çünkü dinin hem maddî hem mânevî nizamını kabul etmez.

Materyalizm şirktir ve Allahı inkârdır. Allah'ın tevbesiz asla af etmediği iki işten biridir. Affı bile yoktur. Böyleleri için Allah hiçbir ölçü tanımaz. Mürtedlere (dinden dönenlere) miras bile düşmezken, hiç dine girmemiş materyalistlerin (maddecilerin) durumunu düşününüz. Gerektiğinde katli vacibtirler. Hz. Ömer mürtedlerle ve zekâtını vermeyenlerle (inkârcılar ve iktisadî vazifelerini yapmayanlarla) harbetmiştir. Aman dilerlerse (teslim olup vazifelerini yaparlarsa) ancak bağışlanmışlardır. Herkes inancında hürdür amma; hiç kimseyi rahatsız etmemek ve Hak dâvânın aleyhine çalışmamak kaydiyle hürdür. Mikroplar da cihanda hürdür amma, zarar verdiğinde yakasına yapışılır. İnsan çürük ve mikroplu gıdayı yemekte de hürdür. Amma hiç kimse çürük meyvayı bozuk gıdayı yemez. «Ben hürüm, ben yiyip ben hasta olacağım, size ne» demez. Herkes sağlam, temiz meyvaya koşar. Boğaz ve mide mes'elesinde yani menfaatte bu böyledir de, neden işlerimiz ve inançlarımıza sıra gelince temiz ve sağlamına koşmayız? Hürüm diyerek materyalizm ve inkârı müdafaa ederiz. Amma o asla bizi müdafaa etmez. İslâm dâvâsı ise daima insanı müdafaa eder ve lehine çalışır. Aleyhe olan işleri de yasaklarla durdurmuştur.

Demek ki materyalizm, mantıken ve ilmen sakat ve noksan bir iddiadır. Zaten islâm ona bu yüzden hücum eder.

Kim tevbe ederse ALLAH tevbeleri fazlasiyle kabul eder ve anasından doğmuş gibi geçmiş günahları af olur.

MATERYALİZMİN TARİHİ :

Şeytanın Allah'a secde etmemesi ile başlamıştır. *Cenab-ı Hak, Hz. Âdem'e secdeyi emrettiğinde melekler secde etmiş, fakat şeytanların reisi İblis secde etmemiştir. Zaten şeytan, cinlerdn isyan eden bir varlık olarak burada şeytan olmuştur. O vakit «Ben ateşten, Âdem ise topraktan yaratıldı; ben ondan daha hayırlıyım» diyerek ukalâlık yap-*

Materyalizm batıl bir iddiadır. Şirktir ve Allah'ı inkardır. İslam davası bu yolun tam zıddında kendini konumlandırmaktadır.

Milli Gençlik, 2. Cilt, 28-29. Sayı, Nisan 1978, 16. Sayfa

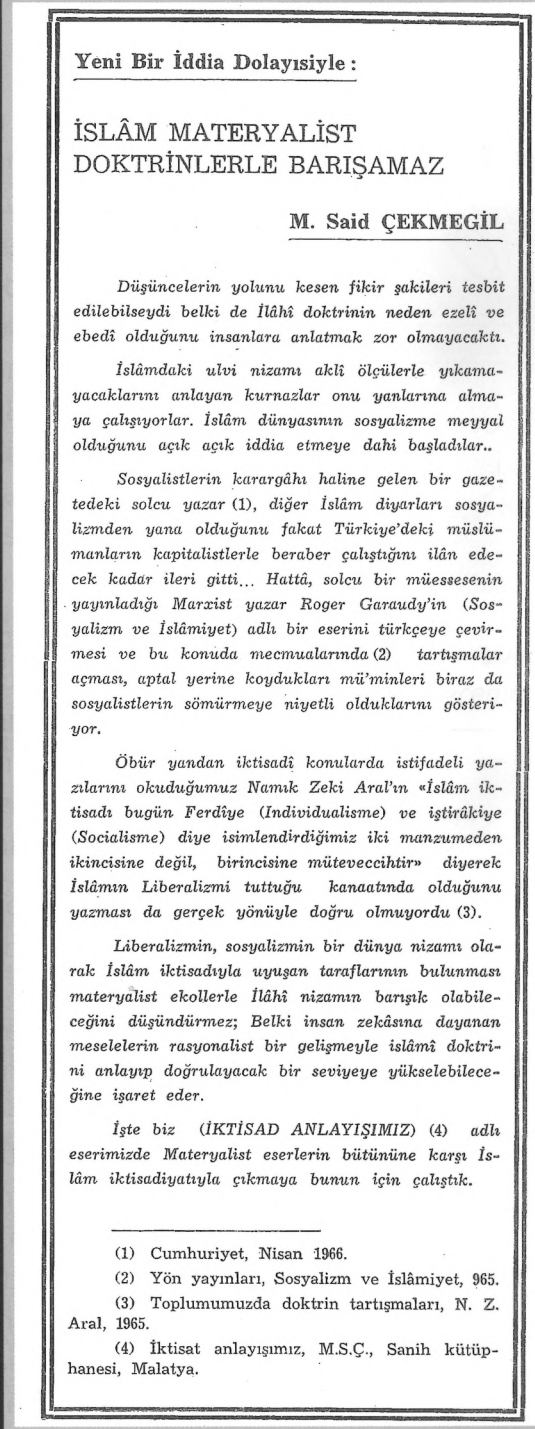

Yeni Bir İddia Dolayısiyle :

İSLÂM MATERYALİST DOKTRİNLERLE BARIŞAMAZ

M. Said ÇEKMEGİL

Düşüncelerin yolunu kesen fikir şakileri tesbit edilebilseydi belki de İlâhî doktrinin neden ezelî ve ebedî olduğunu insanlara anlatmak zor olmayacaktı.

İslâmdaki ulvi nizamı aklî ölçülerle yıkamayacaklarını anlayan kurnazlar onu yanlarına almaya çalışıyorlar. İslâm dünyasının sosyalizme meyyal olduğunu açık açık iddia etmeye dahi başladılar..

Sosyalistlerin karargâhı haline gelen bir gazetedeki solcu yazar (1), *diğer İslâm diyarları sosyalizmden yana olduğunu fakat Türkiye'deki müslümanların kapitalistlerle beraber çalıştığını ilân edecek kadar ileri gitti... Hattâ, solcu bir müessesenin yayınladığı Marxist yazar Roger Garaudy'in (Sosyalizm ve İslâmiyet) adlı bir eserini türkçeye çevirmesi ve bu konuda mecmualarında* (2) *tartışmalar açması, aptal yerine koydukları mü'minleri biraz da sosyalistlerin sömürmeye niyetli olduklarını gösteriyor.*

Öbür yandan iktisadî konularda istifadeli yazılarını okuduğumuz Namık Zeki Aral'ın «İslâm iktisadı bugün Ferdîye (Individualisme) ve iştirâkiye (Socialisme) diye isimlendirdiğimiz iki manzumeden ikincisine değil, birincisine mütevecciktir» diyerek İslâmın Liberalizmi tuttuğu kanaatında olduğunu yazması da gerçek yönüyle doğru olmuyordu (3).

Liberalizmin, sosyalizmin bir dünya nizamı olarak İslâm iktisadıyla uyuşan taraflarının bulunması materyalist ekollerle İlâhî nizamın barışık olabileceğini düşündürmez; Belki insan zekâsına dayanan meselelerin rasyonalist bir gelişmeyle islâmî doktrini anlayıp doğrulayacak bir seviyeye yükselebileceğine işaret eder.

İşte biz (İKTİSAD ANLAYIŞIMIZ) (4) *adlı eserimizde Materyalist eserlerin bütününe karşı İslâm iktisadiyatıyla çıkmaya bunun için çalıştık.*

(1) Cumhuriyet, Nisan 1966.

(2) Yön yayınları, Sosyalizm ve İslâmiyet, 965.

(3) Toplumumuzda doktrin tartışmaları, N. Z. Aral, 1965.

(4) İktisat anlayışımız, M.S.Ç., Sanih kütüphanesi, Malatya.

Doğan Avcıoğlu ve Mihri Belli'nin, Roger Garaudy'nin *Sosyalizm ve İslamiyet* adlı eserini çevirmeleri üzerine Said Çekmegil bu eylemin art niyet taşıdığını iddia ediyor. Buna göre İslam'daki ulvi nizam akli ölçülerle yıkılamaz.

Oku, 6. Cilt, 58. Sayı, Eylül 1966, 13. Sayfa

Türkiye'de İslam'a karşı kitlelerin Batı yanlısı olduğu yönündeki yaygın İslamcı kanaati yansıtan bir karikatür.

İslami Hareket, 17. Sayı, 20 Temmuz 1979

sonunda ruhun ve imanın zaferiyle noktalanacağını muştulamaktadır. Özellikle *Büyük Doğu* dergisinde yer alan bu türden yazıların sayısı oldukça fazladır. Çarpıcı çizimlerle düşüncesini anlaşılır hâle getirmeye çalışan bu dergide gökdelen şeklinde resmedilen ve taşlaşmış, yani maddeye indirgenmiş insan tipolojisinin yıkılmaya mahkûm olduğu teması birçok sayıda dile getirilir. Bu çerçevede, Batılı mühtedileri tanıtan yazılara özel bir yer ayrıldığı dikkat çekmektedir.

Tanzimat'tan beri yaşanan ve Türkiye Cumhuriyeti ile de en ileri merhaleye ulaşan maddeci siyasetin Türkiye'yi de kuşattığı dile getirilen değerlendirmelerde, mezkûr uygulamaların Müslüman Türk milletinin ana kaynağı ile rabıtasını kestiği için insanımız olup biteni bihakkın anlama melekesini kaybetmiş bulunmaktadır. Yazılar toplumu saran ahlak, irade, iş ve idare zaaflarının sebebi olarak bu uygulamaları göstermektedir.

Büyük Doğu'da *ruhçuluk* olarak dile getirilen mesele *Hareket* dergisinde daha çok *maneviyat* kelimesiyle karşılanır. Ağır sanayi sürecinin insanlar arasındaki sınıfsal farkları derinleştirdiği, insanın sadece maddi ihtiyaçları olan bir kuşatmayla imkânları seferber ettiği dile getirilen bu yazılar, sanayileşmenin tabiatı tahrip ettiğini ve yerleşik şehirleri ortadan kaldırdığına yahut dönüştürdüğüne dikkatleri çekmektedir. Bu durumun insanlar arasındaki samimiyete dayalı ilişkileri de bozduğu ifade edilerek, işleyişin insanı maddenin ve şehvetin esiri durumuna düşürdüğünü vurgulamaktadır. Bütün suçların arkasındaki ana saikin maddi kazanç hırsı ve şehvet olduğu dile getirilen bu değerlendirmeler, Alexis Carrel, Gandi vb. dünyaca ünlü yabancı yazarların ağzından dergilerde yer almaktadır. Bu sorunun çözümüne yönelik olarak sık sık mistisizmin dinî yaşamanın en yüksek formu olduğunu dile getiren yazılara

da yine bu dergilerde rastlayabiliyoruz. Aynı dönemde dergilerde dikkat çekici seviyede yer alan kavramlardan birisi de metafiziktir. Genel olarak maddeciliğin karşıtı bir mefkûre olarak olumlu çağrışımlarla kullanılan kavrama benzer şekilde idealizm kavramı da gittikçe artan oranda dergilerde kendisine yer bulmuş görünüyor. Materyalizm, inançsızlık, dinsizlik, ruh depremi, mana yıkıcılar, bunalım çağı, ruh hastalıkları, eşyaya tutunmak gibi olumsuzluk ifade eden kavramlara karşıt olarak maneviyat, manevi inkılap, manevi kalkınma, saadet, ütopyacı (kavram maddecilikten kurtuluş arayışına atfen olumlu bir anlamda kullanılmaktadır) gibi kavramların dergilerdeki pek çok yazının başlığında yer aldığı dikkate alındığında temel çelişkinin dönem dergilerinde nasıl kavramlaştırıldığı anlaşılmaktadır.

Özellikle adı geçen dergilerde, temel bir sorun olarak görülen maddeciliğin arka planında hangi felsefelerin ve filozofların yer aldığına dair yazılara sıkça rastlamaktayız. Marx ve Engels başta olmak üzere pek çok Batılı düşünce akımı ve filozofla ilgili değerlendirmeler dönemin entelektüel muhitlerinde belli bir düşünsel birikimin varlığını göstermektedir. Dikkat çekici olan, bu birikimin yeni bir soluk olarak İslam dünyasından yapılan çevirilerle zenginleşmeye ve çeşitlenmeye başlamasıdır. Özellikle bu dönemde etkin bir sol söylemle muhatap olan Müslümanları, Seyyid Kutub ve Mustafa Sıbai gibi kapitalizm eleştirisi yapan ve İslam'ın sosyal adalet kavramına dair eserler veren mütefekkirlerine sayfalarını açmış görünmektedir.

Yine tek partili otoriter yılların ardından gittikçe çok partili yıllara geçişin de etkisiyle soluk alan maneviyatçı muhit, Ali Fuat Başgil'in "Demokrasi Maneviyatçıdır" başlıklı yazısında da görüleceği gibi

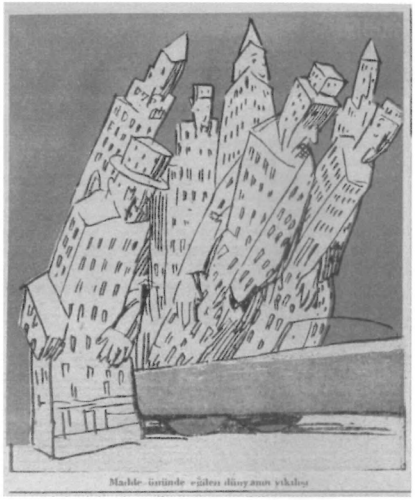

İslamcılar sıklıkla materyalist zihniyetin yıkım getireceğini dillendirmekteydiler.

Büyük Doğu, 10. Cilt, 21. Sayı, 24 Temmuz 1959

Çağımızın Hastalığı

Ruh Bunalımları

Yılbaşı tatilinden sonra gelen günler, ruhî bunalımların fazlalaştığı, psikiyatrist muayenehanelerinin en çok dolup taştığı günlerdir. Çocuklarının durumuna üzülerek kendini içkiye kaptıran bir adam, uzun süren yorgunluk günlerinin ağırlığı altında ezilen bir kadın, yalnızlıktan depresyon geçiren bir dul, kendilerine yardım elinin uzatılması için psikiyatrist arayanların arasında. Senenin bu zamanlarında günler her zamankinden daha kasvetli, geceler daha uzun geçiyor. Bütün bir senenin, katmerleşen ruhî bunalımları senede ancak bir defa kendilerini belli ediyorlar.

Ruhî çöküntünün böyle tatil sonrası ortaya çıkmasını doktorlar bir sebebe bağlamaktadırlar. Yılbaşı tatili esnasında fertler, gündelik iş ve meşguliyetlerinden birkaç günlüğüne sıyrılarak, düşünme fırsatı bulabilmekte, aileleri ve çocukları ile her zamankinden daha samimî olarak münasebet kurabilmektedirler. Böyle bir tatilden sonra hayatın problemlerine dönmek, arzu ettikleri hayat tarzının ancak bir hayal olabileceğini düşünmek fertleri ruhî bunalımların göbeğine getirmektedir.

En sağlam karakterli olarak bilinen şahıslar bile zaman zaman bu ruhî bunalımın pençesinden kurtulamamaktadırlar. Los Angeles'deki «İntiharı Önleme Merkezi» yönetmeni Dr. Robert Litman, «Ocağın, ikinci, üçüncü ve dördüncü günleri intihar grafiğinde ani bir yükseliştir» demektedir.

Japonya'da, ilkbaharın ilk çiçekleri açmaya başladığı zaman intiharlar yükseliş kaydeder.

İsrail'de ise hükümet yetkililerinin açıklamalarına göre, Yahudi yılbaşı Rosh Hashana kutlandıktan sonraki günlerde intiharlar artmaktadır.

Fakat ruhî çöküntü tablosu, senenin diğer zamanlarında da oldukça yüksektir. Bu çöküntü sadece ABD. de olmayıp beynelmilel bir salgın vaziyetindedir. ABD. de her sene intihar eden 70.000 kişinin yarısı ruhî çöküntü neticesinde intihar etmektedirler. ABD. nüfusunun 1/8'i bir psikiyatriste gitme ihtiyacını hissettirecek şekilde ruhî bir bunalım içerisindedir.

Akli Sağlık Enstitüsünün raporlarına göre, ABD. de her sene ruhî çöküntüden 125.000 kişi, hastahanelerde, 200.000 kişi muayenehanelerde tedavi görmekte olup, 8 milyon kişi de bunalımlarından habersizdir.

Ruhî bunalımlar gençler arasında son süratle yayılmaktadır. İsveç'te, parlamentonun en son yayınlamış olduğu raporlarda cemiyeti insanlık dışı bir yaşayışa soktuğu ve milletin aklî sıhhatini korumadığı iddialarıyla hükümet suç lanmaktadır. İsveç ve ABD. de gençler arasında intihar vakalarının oranı gitgide yükselmektedir. Son on senede İsveç'te 15-25 yaş arası intiharların sayısı üç misli olmuş; ABD de ise 20 yaşlarındaki intihar oranı 100.000 de 18 den 100 binde 41'e yükselmiştir. Bütün bunlara bağlı olarak uyuşturucu madde tüketimi de salgın halinde artmaktadır.

İlk önceleri, intihar ve bunalımlara fakir kimselerde rastlandığı, fakirlikten doğduğu, bir teori olarak ileri sürülmüşse de daha sonra bu teori hadiseler tarafından yalanlanmıştır. Ruhî bunalımlar her tabakada insanda görülmektedirler. Genel olarak her ferdin ruhî bünyesi bir bunalım içindedir, fakat bu bunalım ancak had safhaya çıkıp da psikolojik bir «patlama» yaptığı anda fert işi ciddiye almakta ve doktora müracaat etmektedir. Ruhî çöküntü, bugünkü cemiyetin kaçınılmaz bir derdidir. Hayat o derece sıkıntılı, insan bünyesini ezer bir tarzdadır ki insanlar artık tahammül edememekte, dirençlerinin son noktasında bunalımlar içinde bocalamaktadırlar. New York'lu, 62 yaşındaki bir avukat, sabahları yataktan dışarı çıkmaya korktuğunu, akşamları ise günlük hayatının dehşetinden kurtulmak için yatağa bir an evvel girmek istediğini belirtmiştir.

Uyuşturucu madde tüketimi işte bu yüzden her geçen gün artmaktadır. Hayatın dayanılmaz baskısından kaçmak isteyen herkes uykuya, eroine, alkole sarılmaktadır.

28 yaşında bir genç kadın ise, kocasının bütün gün LSD kullandığını, evin geçimini sekreterlik yaparak kendisinin temin ettiğini ifade etmiş ve ancak iki senelik bir tedavi sonucu ruhî çöküntüden kurtulabilmiştir.

Ruhi çöküntü çağın bir hastalığıdır. Birçok kez intiharla sonuçlanan bu bunalım süreci ekonomik ve kültürel olarak farklılık göstermemektedir.

Yeniden Millî Mücadele, 4. Cilt, 158. Sayı, Şubat 1973, 2. Sayfa

yeni sürecin doğuracağı imkânlara güçlü bir şekilde destek vermektedir. Türkiye'deki çatışmayı esasta ruhçu ve maddeci görüşün mücadelesi şeklinde tanımlayan yazıların 60'lı yıllar boyunca devam ettiği görülmektedir. Manevi kalkınma kavramlaştırmasının sıkça dergilerde yer bulmasının da kalkınma stratejisi ile irtibatı olduğu muhakkaktır. Kuşkusuz bu kalkınmacı çerçevenin önceki yüzyıldan beri devam eden bir tartışma ile yakın bir ilişkisi bulunuyor. Maddi medeniyetin ifsadına yapılan eleştirileri dile getiren dergi yazarları ile kalkınmayı maneviyata sıfat olarak kullanan yazarlar aynı dergilerin sayfalarında yer almaktadır. Bunun bir çelişki olup olmadığına dair tartışmaları günümüzde de devam ettiği dikkate alındığında bu durumu yadırgamamak gerekiyor.